

Rozkład materiału i plan wynikowy

JEST
TYLE
DO
POWIEDZENIA!

Wydawnictwo Piotra Marciszuka STENTOR

WARSZAWA 2011

Plan realizacji materiału z języka polskiego w klasie 3 (plan wynikowy)

Kształcenie w zakresie podstawowym – 5 godz. tygodniowo.

✓ Materiał, który należy zrealizować przed egzaminem, obejmuje 4 działy tematyczne wraz z lekturami (do zrealizowania w pierwszym półroczu) oraz moduł powtórzeniowy (w sumie około 100 godzin). Na każdy dział (odpowiadający rozdziałowi podręcznika) przypada około 15 godzin (wraz z powtórzeniami, sprawdzianami i pracami klasowymi). Odrębną pulę godzin (około 15) należy zaplanować na analizę dłuższych utworów literackich czytanych w całości oraz na omawianie filmów. Druga część podręcznika – oprócz modułu powtórzeniowego (około 25 godzin) – zawiera materiał dydaktyczny, który nauczyciel może wykorzystać, zagospodarowując czas po egzaminie gimnazjalnym (ok. 40 godzin) na utrwalanie wiedzy, doskonalenie umiejętności, syntezy itp.

Materiał – zagadnienia	Orientacyjna liczba godzin	Część podręcznika
◆ 4 bloki tematyczne odpowiadające 4 rozdziałom podręcznika ◆ lektury omawiane w całości ◆ sprawdziany, prace klasowe	75 (w tym – lektury ok. 15 godzin)	1
◆ moduł powtórzeniowy	25	2
◆ utrwalanie, synteza i doskonalenie umiejętności ◆ poszerzanie materiału	40	2
◆ bilans godzin	140	

✓ Dłuższe lektury (czytane w całości) są przypisane do konkretnych działów, ale nie są ich integralnymi częściami. Ich umiejscowienie w planie jest podyktowane zasadą: najpierw inicjujący fragment, po pewnym czasie – całość, dlatego te same utwory pojawiają się zawsze dwukrotnie. Przeczytanie i omówienie ciekawego fragmentu ma na celu zainteresować uczniów lekturą, zachęcić do jej poznania w całości. Jeśli nauczyciel uzna, że czas pozostawiony na przeczytanie lektury jest zbyt krótki, może jej omówienie przesunąć bez trudu w czasie.

Plan opracowany jest dla kształcenia w wymiarze 4 godz. tygodniowo (przy 35 tygodniach nauki ok. 140 godz.).

✓ Do zrealizowania w drugim półroczu:

- moduł powtórzeniowy, obejmujący zasadniczą część podręcznika (najlepiej, gdyby udało się zakończyć tę część pracy przed egzaminem, choć zapewne w wielu sytuacjach nie będzie to możliwe)
- omówienie zagadnień dodatkowych, poszerzających zwłaszcza kompetencje czytelnicze uczniów.

Liczba godzin rozdysponowanych na te działy będzie się wahać w zależności od tempa pracy w pierwszym półroczu, daty zakończenia pierwszego półrocza, terminu egzaminu gimnazjalnego, organizacyjnych rozwiązań przyjętych w szkole. Podane liczby godzin w trzeciej klasie należy traktować szczególnie elastycznie – termin zakończenia pierwszego półrocza nie musi się pokrywać – i najczęściej nie będzie – z zamknięciem realizacji treści zawartych w części 1 podręcznika dla klasy 3. Niniejsza propozycja przewiduje 25 godzin na moduł powtórzeniowy (można tę liczbę zmniejszyć, zwłaszcza jeżeli powtarzanie odbywało się rytmicznie, zgodnie z sugestiami zawartymi w 1. części podręcznika do klasy 3). Także limit godzin przeznaczonych na ostatnią partię materiału ma charakter orientacyjny, zwłaszcza że treści przewidziane podstawą programową kształcenia ogólnego zostały zrealizowane już wcześniej (w minimalnym wymiarze godzin przewidzianych na język polski w gimnazjum).

✓ W module powtórzeniowym podstawą segmentacji treści nauczania są zagadnienia związane z odbiorem czytanych tekstów oraz analizą i interpretacją tekstów kultury. Osobną jednostkę stanowią zagadnienia z nauki o języku. Natomiast powtórzenie zasad pisania form użytkowych zostanie rozdysponowane na poszczególne jednostki tematyczne, tak by uczeń mógł sukcesywnie utrwalać i porządkować wiadomości na temat poszczególnych form (w podręczniku te informacje są zebrane w jednym miejscu).

✓ Liczba godzin podana w drugiej kolumnie odnosi się do całego zagadnienia; jeśli jest ich więcej niż 1, mogą być rozdysponowane na kilka lekcji.

✓ Zapisy w pierwszej kolumnie sygnalizują tematykę i problematykę lekcji. Mogą (ale nie muszą!) być wykorzystane w sformułowaniu tematu.

Tematyka i problematyka lekcji	L. g.	Lektury i inne teksty kultury; (teksty podstawowe i konteksty)	Wymagania z zakresu kształcenia literacko-kulturowego i kształcenia językowego	
			Wymagania na poziom podstawowy Uczeń:	Wymagania dodatkowe na poziom ponadpodstawowy Uczeń:
1.Lekcja wprowadzająca: czego i jak będziemy się uczyć w trzeciej klasie. Egzamin gimnazjalny i wymagania.	1	Podręcznik, zeszyty ćwiczeń, przykładowe testy egzaminacyjne. Spis treści, objaśnienia.	– określa ogólnie na podstawie spisu treści, co obejmuje program języka polskiego w trzeciej klasie – wyjaśnia pojęcia: <i>kultura</i> , <i>komunikacja</i> – wie, co będzie badane na egzaminie gimnazjalnym (ogólnie)	– wypowiada się na temat zawartości podręczników do języka polskiego, zamieszczonych w nim tekstów, ilustracji, ćwiczeń itp.
Łącznie	1			

1. Pamięć i wspólnota

- Ślady przeszłości.
- Pamięć zbiorowa i jej nośniki.
- Pomniki i fotografie.
- Świadkowie historii.
- Ćwiczenie pamięci.
- Pamięć w literaturze.

1. Ocalić od zapomnienia	2	Fotografie z podręcznika T. Zieliński <i>Co było, tego nie ma?</i> M. Kula <i>Nośniki pamięci historycznej</i> (fragm.)	– określa, jakie fakty, postacie itp. przechowuje pamięć zbiorowa – wypowiada się na temat sposobów upamiętniania i kultywowania postaci, wydarzeń, dat itp. utrwalonych w pamięci zbiorowej – przedstawia znane ceremonie i święta będące wyrazem pamięci zbiorowej – omawia fakty i postacie upamiętniane w miejscowości (regionie), w którym mieszka – omawia specyficzną obrzędowość własnej szkoły (miejscowości, parafii) – gromadzi słownictwo i związki frazeologiczne związane z wyrazami: przeszłość, historia, pamięć i upamiętnianie; poprawnie je stosuje w swoich wypowiedziach – wyjaśnia, czym jest pamięć historyczna, i wskazuje różne jej nośniki – czyta ze zrozumieniem wypowiedź argumentacyjną; wskazuje tezę i argumenty – przedstawia własne odczucia i refleksje związane z nośnikami pamięci historycznej w swoim otoczeniu – wyjaśnia, czym jest dedykacja i jakie znaczenia oraz wartości sygnalizuje – pisze rozbudowaną dedykację, adekwatną do sytuacji i adresata	– określa, czym jest pamięć zbiorowości i czym się różni od pamięci jednostkowej – wnioskuje, jakie znaczenie dla wspólnoty (np. narodowej, lokalnej) ma pamięć zbiorowa – wyjaśnia symbolikę obrzędowości własnej szkoły (miejscowości, parafii) – uzasadnia, że należy badać własną przeszłość (rodzinną, narodową itp.), i podaje, jakie wartości się z tym wiążą – poprawnie i precyzyjnie stosuje synonimy wyrazów: przeszłość, historia, pamięć i upamiętnianie – wskazuje obecność nośników pamięci w najbliższym otoczeniu i rekonstruuje związane z nimi wydarzenia – pisze oryginalną, urozmaiconą stylistycznie dedykację, wzbogaconą sentencją lub cytatem
--------------------------	---	--	--	--

2. Pomniki – strażnicy pamięci	2–3	Fotografie cmentarzy różnych grup etnicznych i wyznań A. Melbechowska-Luty <i>Posąg księcia Józefa</i> J. Kossak <i>Portret księcia Józefa na koniu</i> B. Thorvaldsen <i>Pomnik księcia Józefa Poniatowskiego</i>	– opisuje nagrobki na cmentarzach różnych wyznań i kultur, określa symbolikę przykładowych inskrypcji, formuł, znaków – opisuje nagrobki na cmentarzu (cmentarzach) w swojej miejscowości; odczytuje zawarte na nich informacje – przedstawia cele projektu Pamięć Świata i wypowiada się na jego temat – znajduje w internecie informacje o polskich zabytkach na liście Pamięci Świata – czyta ze zrozumieniem teksty popularnonaukowe i znajduje w nich wskazane informacje; wykorzystuje je do opisu omawianych dzieł sztuki – porównuje różne sposoby przedstawiania postaci historycznej (pomnik, malarstwo) – na wybranych przykładach (np. postać księcia Józefa Poniatowskiego) określa, jakie wartości wiążą się z pomnikami i portretami postaci historycznych – poprawnie stosuje synonimy wyrazu <i>pomnik</i> oraz związki frazeologiczne, w których one występują – tworzy wyrazy pokrewne do wyrazów <i>pamięć</i>, <i>pamiątka</i>, <i>pomnik</i> i poprawnie stosuje je w swoich wypowiedziach – poprawnie odmienia i zapisuje rzeczowniki zakończone na <i>-ua</i> – zna zasady szyku wyrazów w związkach rzeczownika z przymiotnikiem – redaguje urozmaicony kompozycyjnie i stylistycznie opis pomnika (np. znajdującego się w okolicy)	– określa, co mówią cmentarze o społeczności (lub społecznościach) zamieszkujących dany teren – analizuje pod tym kątem cmentarze w swojej miejscowości i okolicy – podaje własne propozycje dokumentów, jakie powinny się znaleźć na liście Pamięci Świata; uzasadnia wybór – posługuje się słownictwem użytym w czytanych tekstach (opis dzieła sztuki, pamięć i upamiętnianie) – buduje wypowiedź argumentacyjną związaną z czytаныmi tekstami; formułuje tezę i podaje argumenty – odczytuje symbolikę pozy, gestu i stroju postaci przedstawianej na pomniku lub obrazie – redaguje opis pomnika, uwzględniający symbolikę dzieła
--------------------------------	-----	--	---	--

3. Po co nam fotografie?	1	A. Christie <i>Dlaczego ludzie przechowują fotografie?</i> Fotografie z podręcznika oraz albumów rodzinnych uczniów	– opisuje zdjęcia z albumu rodzinnego (własne lub przykładowe z podręcznika); określa, dla kogo i jakie mogą mieć znaczenie; przedstawia związane z nimi własne uczucia – czyta ze zrozumieniem teksty dotyczące omawianej tematyki, znajduje w nich potrzebne informacje i wykorzystuje w wypowiedziach własnych – wykorzystując informacje z czytanych tekstów, podaje różne przyczyny i cele, dla których ludzie gromadzą fotografie	– wyjaśnia, od czego zależy intensywność odbioru fotografii – zestawia czytane teksty i porównuje zawarte w nich informacje
4. Składnia	2		– podaje podstawowe informacje o składni języka polskiego (powtórzenie i synteza) – porównuje składnię zdań języka mówionego i pisanego – porządkuje wiedzę o zdaniach złożonych podrzędnie, wymienia ich rodzaje i podaje przykłady – rozpoznaje rodzaje zdań złożonych w podanych tekstach (rozdziela rodzaje zdań złożonych podrzędnie i współrzędnie, rozumie ich funkcje w wypowiedzi) – wskazuje sposoby doskonalenia wypowiedzi przez stosowanie określonych typów zdań (np. dynamizacji wypowiedzi, czynienia jej bardziej przejrzystą itp.) – określa, jakie cechy składni są typowe dla tekstu naukowego, a jakie dla prasowego (na przykładach)	– wskazuje wypowiedzi, w których przeważają określone typy zdań (np. złożonych podrzędnie, współrzędnie itp.) – analizuje wskazane teksty ze względu na rodzaje występujących w nich wypowiedzi – określa (na przykładach), jak na charakter wypowiedzi wpływa określony typ zdań (np. długich lub krótkich, złożonych podrzędnie i współrzędnie) – przeredagowuje teksty, zamieniając zdania złożone na pojedyncze i odwrotnie lub wprowadzając określone typy zdań

5. Żywi świadkowie historii	1	M. Kuckenburg <i>Zanim narodziło się pismo</i>	– czyta ze zrozumieniem tekst informacyjny, relacjonuje go, wyszukuje wskazane informacje – podaje znaczenia terminów i słownictwa specjalistycznego obecnego w czytanej wypowiedzi (w razie potrzeby korzysta ze słownika) – w czytanim tekście wskazuje opinie i informacje o faktach – wyjaśnia, w jaki sposób przekazywano pamięć o postaciach i wydarzeniach przed narodzinami pisma – wyjaśnia, kim byli starożytni aoidowie i jaką rolę odgrywali w swoich społecznościach	– posługuje się słownictwem użytym w czytanych tekstach – buduje wypowiedź argumentacyjną związaną z czytаныmi tekstami; formułuje tezę i podaje argumenty – przedstawia, jak rozwój cywilizacji wpłynął na sposoby przekazywania pamięci zbiorowej
6. Historia mówiona	2	E. Południk <i>Historia dla wnuka</i> Reportaż radiowy M. Skawińskiej <i>Odwiedziny</i>	– relacjonuje wysłuchany reportaż; przedstawia związane z nim swoje odczucia i refleksje – określa, jakie korzyści przynosi dialog międzypokoleniowy (ludzi starych i młodych), co każda ze stron może zaoferować drugiej – nazywa wartości związane ze spotkaniami pokoleń – wyjaśnia sformułowanie „historia mówiona” – określa, jaką wartość dla przekazu historycznego mają relacje świadków wydarzeń – uczestniczy w debacie klasowej na temat różnych sposobów traktowania wiedzy o historii (obiektywne fakty a ludzkie emocje; historia „bliska” itp.); ustosunkowuje się do tezy, przedstawia swoje sądy i opinie, podaje argumenty i kontrargumenty; popiera je dowodami – rozpoznaje reportaż radiowy jako gatunek publicystyczny – wyjaśnia, czym jest reportaż radiowy i podaje jego najważniejsze cechy	– tworzy dłuższe wypowiedzi argumentacyjne związane z reportażem i czytаныmi tekstami (wykorzystuje zawarte w nich informacje) – wypowiada się na temat różnych sposobów zdobywania wiedzy o historii; podaje – *przeprowadza wywiady ze starszymi osobami na temat ich pamięci o wydarzeniach historycznych; scala pozyskany materiał, przygotowując prezentację na ten temat – porządkuje argumentację, ustosunkowuje się do wypowiedzi adwersarzy – ocenia wagę argumentów (własnych i cudzych) – przemawiając, stara się świadomie posługiwać mimiką i gestykulacją – określa, jakie środki wyrazu są charakterystyczne dla reportażu radiowego

7. Jak doskonalić pamięć?	1	J. de Rotrou <i>Właściwy poziom motywacji</i> Techniki zapamiętywania (materiał z podręcznika)	– znajduje potrzebne informacje w czytanych tekstach informacyjnych – określa, co sprzyja, a co przeszkadza zapamiętywaniu – określa, jak można doskonalić pamięć (podaje przykładowe techniki) – próbuje zapamiętać wybrane informacje lub terminy, stosując jedną lub dwie wybrane techniki (np. łańcuchową metodę skojarzeń) – podaje różne znaczenia wyrazu <i>pamięć</i> i stosuje ten wyraz w różnych znaczeniach we własnych wypowiedziach – buduje związki wyrazowe z wyrazem <i>pamięć</i> – gromadzi synonimy wyrazów <i>pamięć</i>, <i>pamiętać</i>, <i>zapominać</i>	– sporządza listę warunków skutecznego zapamiętywania – wyjaśnia, w jakich sytuacjach warto skorzystać ze <i>Słownika dobrego stylu</i> M. Bańki – gromadzi słownictwo i związki frazeologiczne tematycznie związane z zapamiętywaniem i zapominaniem
8. Po co dziady?	1	A. Mickiewicz <i>Dziady</i> część II (<i>Przedmowa</i> i fragm.) <i>Dziady... nie tylko Mickiewiczowskie</i>	– na podstawie <i>Przedmowy</i> określa, skąd się wywodzi i na czym polega obrzęd dziadów – wyjaśnia, w jakim celu przywoływani są zmarli – określa nastrój panujący w cmentarnej kaplicy i wskazuje środki kompozycyjne i stylistyczne, którymi został osiągnięty – wyjaśnia, co to znaczy, że żywi i zmarli (czyli przodkowie) stanowią wspólnotę – wyjaśnia, czym jest motto – interpretuje motto II części <i>Dziadów</i> – wyjaśnia jego sens	– określa, jakie wierzenia i jaka wizja świata leży u podstaw obrzędu dziadów – wskazuje, w jakich krajach odprawiane były dziady i podobne do nich obrzędy; wnioskuje, o czym świadczy powszechność tego typu obrzędów – określa, kim jest Guślarz i jaką rolę w obrzędzie odgrywa Starzec (*przypomina informacje o roli starych ludzi w kulturach oralnych)

9. Nieoceniona „wieść gminna”	1	A. Mickiewicz <i>O wieści gminna! ty arko przymierza...</i>	– wyjaśnia znaczenie wyrażenia „wieść gminna” – na podstawie przeczytanego fragmentu przedstawia cechy „wieści gminnej” i uzasadnia, że jest ona niezniszczalna – wnioskuje, jakie znaczenie ma poezja w życiu narodu – przytacza odpowiednie cytaty – wskazuje metafory opisujące „wieść gminną” i je interpretuje – wskazuje apostrofy – rozpoznaje czytany utwór jako lirykę, wskazując jej charakterystyczne cechy – krótko przedstawia lirykę jako rodzaj literacki – przedstawia pieśń jako gatunek liryczny – przedstawia apostrofę jako charakterystyczny środek liryki inwokacyjnej (na podstawie czytanego fragmentu)	– wykorzystując przypisy i informacje, wyjaśni, kim byli wajdeloci i jaką rolę odgrywali w dawnych społecznościach Litwy; porównuje z rolą starożytnych aoidów – odczytuje głośno fragment, z odpowiednią dykcją i modulacją (interpretuje głosowo) – wymienia i definiuje najważniejsze terminy związane z liryką (np. „ja” liryczne, bohater liryczny, liryka bezpośrednia i liryka pośrednia itp.)
-------------------------------	---	---	---	---

10. Kopernicki i inni	1–2	A. Kamiński <i>Kamienie na szaniec</i> (fragm.)	– streszcza i relacjonuje przeczytane fragmenty – wykorzystując informacje zawarte w przypisach – przedstawia bohaterów powieści (na podstawie fragmentów), określa ich zdolności i umiejętności, uczucia i motywy działania – przytacza odpowiednie cytaty – wyjaśnia, jakie znaczenie miały akcje podejmowane przez chłopców – wyjaśnia, dlaczego hitlerowcy chcieli zniszczyć pamięć o polskiej przeszłości – określa sposób prowadzenia narracji: wskazuje informacje o faktach, opinie i oceny – w wypowiedziach narratora wskazuje językowe wykładniki emocjonalności – syntezuje wiadomości o literaturze wspomnieniowej (pamiętnikarskiej): podaje najważniejsze cechy, relacje z rzeczywistością, wymienia gatunki i ich cechy, podaje przykłady – rozpoznaje tekst będący zapisem wspomnień	– wyjaśnia, czym był mały sabotaż i jakie miał znaczenie dla mieszkańców okupowanej Warszawy – przytacza odpowiednie cytaty – uzasadnia, że podczas okupacji walka o pamięć była walką o zachowanie tożsamości narodowej – określa, w jaki sposób narrator przedstawia i ocenia bohaterów – określa, w jaki sposób narrator dynamizuje swoje opowiadanie, wprowadza elementy emocjonalności – wskazuje słownictwo oceniające i językowe wykładniki wartościowania – analizuje fragmenty literatury wspomnieniowej (określa, kim jest narrator, wskazuje elementy faktografii, wskazuje różnice między dziennikiem a pamiętnikiem itp.)
11. Epidemia utraty pamięci	1	G. G. Marquez <i>Epidemia w Macondo</i> Św. Augustyn <i>Wielka jest potęga pamięci</i>	– streszcza, relacjonuje fragment, opowiada o przedstawionych w nim wydarzeniach – wskazuje elementy realistyczne i fantastyczne – określa, co dzieje się z ludźmi, którzy tracą pamięć – ocenia sposoby walki mieszkańców Macondo o zachowanie pamięci – czyta ze zrozumieniem fragment <i>Wyznań</i> św. Augustyna; wyjaśnia porównanie pamięci do pałacu	– wnioskuje, dlaczego utrata pamięci została przedstawiona jako epidemia – dostrzega metaforyczny charakter przedstawionych wydarzeń i obrazów – w tekście św. Augustyna znajduje metafory odnoszące się do pamięci i je interpretuje

12. Poezja o pamięci	1–2	Cz. Miłosz <i>Który skrzywdziłeś</i> Z. Herbert <i>Małe serce</i> L. Marjańska <i>Leta</i> J. Hartwig <i>Nagana</i> I. Karpowicz <i>Pamięć</i>	– czyta głośno utwory, stosując właściwą dykcję i artykulację – określa tematykę, nastrój, problematykę utworów – przedstawia własne propozycje ich odczytania – określa, co czytane utwory mówią o pamięci i w jaki sposób to robią – określa, kim jest „ja” liryczne i w jaki sposób się wypowiada – dostrzega intencje wypowiedzi lirycznej (np. ironię, sarkazm, groźbę) – rozpoznaje czytane utwory jako lirykę – rozpoznaje lirykę zwrotu do adresata – wskazuje zastosowane w utworach środki stylistyczne i określa ich funkcje	– recytuje wiersze i fragmenty prozy, interpretując je głosowo – podaje podstawowe informacje o autorach – interpretuje tytuły utworów – charakteryzuje postać mówiącą w każdym z utworów („ja” liryczne) i adresata („ty” liryczne) – dostrzega elementy gry słów, paradoksy itp.
Łącznie	15–18			

2. Od prawdy do legendy

- Funkcja legendy.
- Legenda a prawda historyczna.
- Bohaterowie legend.

1. Wśród legend	1	Fotografie kojarzące się z legendami (miejsca legendarne) Gra dydaktyczna: <i>Legendarna gra mistrzów</i>	– opowiada znane sobie legendy (zwłaszcza z własnego regionu), kojarząc je z miejscami i obiektami – w znanych sobie legendach wskazuje elementy historyczne i fantastyczne – podaje cechy legendy jako gatunku literackiego, odnajduje je w znanych przekazach – odróżnia gatunki literackie: baśń, legendę, podanie; wskazuje podobieństwa i różnice gatunkowe na konkretnych przykładach – rozpoznaje znane motywy baśniowe i legendowe – dostrzega wieloznaczność wyrazu <i>legenda</i>; określa różne jego znaczenia w kontekstach – gromadzi związki frazeologiczne z wyrazem <i>legenda</i> – podaje synonimy wyrazu <i>legenda</i> (w różnych znaczeniach) – zna zasady pisowni nazw zabytków, parków, budowli itp.	– określa, w jaki sposób legenda „zmienia” miejsce, z którym jest związana – określa, jakie znaczenie miały legendy i podania dla społeczności, które je stworzyły – gromadzi legendy i podania z własnego regionu, znajduje je w internecie i innych dostępnych źródłach – tworzy legendę (zachowującą cechy gatunkowe) związaną ze współczesnym wydarzeniem lub postacią – poprawnie stosuje wyraz <i>legenda</i> oraz związki frazeologiczne z tym wyrazem w różnych znaczeniach
-----------------	---	---	--	--

2. Legendy narodowe	2	B. Jedynak <i>Patriotyczny kostium</i> W. Kossak, J. Styka <i>Panorama racławicka</i> Pomnik Tadeusza Kościuszki w Warszawie dłuta A. Popiela	– czyta ze zrozumieniem tekst naukowy – znajduje w tekście potrzebne informacje – na podstawie przeczytanego tekstu określa, jakie znaczenie ma strój portretowanej wybitnej postaci – opisuje wskazane dzieła sztuki przedstawiające T. Kościuszkę, wskazuje znaczące elementy stroju, upozowania i rekwizytów oraz odczytuje ich wymowę – wyjaśnia znaczenie wyrazu <i>insurekcja</i> – określa, jakie wartości, idee i tradycje symbolizuje postać T. Kościuszki – wskazuje przykłady innych postaci, które stały się legendami – wyjaśnia dlaczego (buduje krótką wypowiedź argumentacyjną) – poprawnie posługuje się pojęciami dotyczącymi wartości (np. <i>patriotyzm</i>, <i>wierność</i>, <i>honor</i>) – poprawnie odmienia przez przypadki i zapisuje rzeczownik <i>patriotyzm</i> – redaguje własny życiorys (w tradycyjnej formie) – wie, czym się różni życiorys od CV – zna zasady pisania (i graficznego redagowania na komputerze) CV – pisze CV wybranej postaci (np. bohatera lektury lub filmu)	– przetwarza informacje znalezione w tekście naukowym i stosuje je w wypowiedziach własnych – odczytuje symbolikę stroju T. Kościuszki ukazanego w malarstwie i na pomniku – wykorzystując informacje z tekstu, wyjaśnia sformułowanie „patriotyczny kostium” – w znanych wizerunkach T. Kościuszki wskazuje elementy legendy tej postaci – wyjaśnia, co to znaczy, że ktoś stał się legendą – przedstawia legendy kilku znanych postaci, odwołując się do ich życiorysów i uosabianych wartości – redaguje notę biograficzną na temat znanej postaci na podstawie samodzielnie znalezionych informacji – poprawnie redaguje CV, wykorzystując możliwości edytora tekstu
---------------------	---	--	--	---

3. Śmierć rycerza lub W świecie rycerzy i herosów	2–3	<i>Pieśń o Rolandzie</i> (fragm.) A. W. Labuda <i>Śmierć rycerza</i> Fragmenty eposów Homera (powtórzenie z pierwszej i drugiej klasy)	– streszcza, relacjonuje fragmenty utworu – podaje podstawowe informacje o <i>Pieśni o Rolandzie</i> jako utworze średniowiecznym – wskazuje w treści utworu elementy historyczne i legendarne – określa motywację postawy i decyzji Rolanda – w opisie śmierci Rolanda wskazuje elementy symboliczne – w obrazie śmierci Rolanda odnajduje wartości chrześcijańskie – wyjaśnia, na czym polega i czemu służy heroizacja Rolanda – odnosi do Rolanda terminy: <i>idealizacja</i>, <i>sakralizacja</i> – charakteryzuje Rolanda jako rycerza średniowiecznego – bierze udział w klasowej dyskusji na temat postaw Rolanda i Olivera: formułuje własne sądy i opinie, uzasadnia je, tworzy wypowiedzi argumentacyjne – rozpoznaje czytany utwór jako epikę, wskazuje cechy charakterystyczne dla tego rodzaju literackiego – w czytanych fragmentach dostrzega charakterystyczne cechy opisu bitwy, wskazuje charakterystyczne środki składniowe i stylistyczne – redaguje charakterystykę Rolanda jako idealnego rycerza średniowiecznego (tworzy plan własnej wypowiedzi, stosuje zasady organizacji tekstu, tworząc wypowiedź spójną pod względem logicznym i składniowym) – określa znaczenie wyrazu <i>ideal</i> i jego synonimów; precyzuje ich znaczenia, korzystając ze słowników – podaje związki frazeologiczne nawiązujące do motywów rycerskich – w sposób syntetyczny podaje informacje o eposach Homera, wymienia ich cechy gatunkowe i wpisaną w nie wizję świata, określa cechy stylu (w tym porównanie homeryckie)	– w sposobie opowiadania o walce i śmierci Rolanda odnajduje wartości ważne dla średniowiecza – wnioskuje, dlaczego Roland i jego śmierć w walce stały się legendą – wskazuje środki stylistyczne i kompozycyjne służące idealizacji, heroizacji i sakralizacji Rolanda – wyjaśnia, co to znaczy, że Roland stanowi wzorzec osobowy rycerza średniowiecznego – porównuje hierarchię wartości człowieka średniowiecznego i współczesnego – podaje podstawowe informacje o średniowiecznej epice rycerskiej (<i>chanson de geste</i>) – w frazeologizmach nawiązujących do motywów rycerskich odnajduje elementu określonego systemu wartości – podaje w sposób syntetyczny zasady pisania dobrej charakterystyki bohatera literackiego – poprawnie stosuje w wypowiedziach własnych różne synonimy wyrazu <i>ideal</i> – przywołuje legendę Homera – porównuje ideał bohatera Homeryckiego z wzorcem średniowiecznego rycerza – porównuje Rolanda i herosów z eposów Homeryckich, zestawia ich postawy oraz systemy wartości
--	------------	---	--	--

4. Między legendą a prawdą historyczną, czyli <i>Reduta Ordona</i>	2	A. Mickiewicz <i>Reduta Ordona</i> <i>Prawdziwa biografia Juliusza Konstantego Ordona</i>	– czyta głośno wiersz, z właściwą dykcją i artykulacją, oddając jego sens – streszcza, relacjonuje utwór – wyjaśnia jego sens, wykorzystując informacje zawarte w przypisach – wykorzystuje znajomość kontekstu historycznego do zrozumienia wiersza i zawartego w nim przekazu – określa, kim jest narrator i z jakiej perspektywy opowiada o wydarzeniach – wskazuje sposób opisu walczących przeciwników; odnajduje zasadę kontrastu i wyjaśnia jego funkcję – charakteryzuje Ordona, przytaczając właściwe cytaty – porównuje postać Ordona ukazaną w wierszu z prawdziwą biografią bohatera – wnioskuje, dlaczego A. Mickiewicz odszedł od prawdy historycznej – nazywa wartości związane z czynem Ordona – określa sposób przedstawienia cara i funkcję tego opisu – dostrzega sakralizację postaci Ordona; wyjaśnia jej funkcję – czyta ze zrozumieniem tekst informacyjny; znajduje w nim potrzebne wiadomości, przetwarza je i wykorzystuje we własnej wypowiedzi – poprawnie odmienia i zapisuje czasownik <i>wybuchnąć</i> – wskazuje związki składniowe w zdaniach – rozróżnia związki zgody i rzędu, rozpoznaje je w podanych przykładach – dostosowuje formę orzeczenia do podmiotu, w razie potrzeby wykorzystuje słownik poprawnej polszczyzny – rozpoznaje różne rodzaje podmiotów i orzeczeń	– interpretuje wiersz głosowo, oddając jego sens i wyrażone uczucia – przedstawia okoliczności powstania <i>Reduty Ordona</i> (wyjaśnia podtytuł) – przedstawia wzorzec bohaterstwa utrwalony w <i>Reducie Ordona</i>, odczytuje go w kontekście historycznym – analizuje warstwę stylistyczną wiersza: wskazuje sposoby dynamizacji opowieści, wskazuje środki składniowe, animizację i personifikację, dźwiękonaśladowictwo, instrumentację głosową, przerzutnie; określa ich funkcje – w sposobie przedstawienia walczących stron odnajduje wartościowanie (wartości i ich przeciwieństwa) – dostrzega związki wyrazów w bardziej skomplikowanych konstrukcjach składniowych – dostosowuje formę orzeczenia do różnych, także nietypowych rodzajów podmiotu
---	----------	--	---	--

5. Ponad wodami potopu, czyli Sienkiewiczowska wizja obrony Jasnej Góry	2	H. Sienkiewicz <i>Potop</i> (fragm.) J. Suchodolski <i>Obrona Częstochowy</i> <i>Legenda o tym, jak św. Kinga z zakonnicami uratowała się na zamku w Pieninach</i>	– podaje podstawowe informacje o <i>Potopie</i> H. Sienkiewicza (treść, czas akcji, bohaterowie) – streszcza przeczytane fragmenty – rozpoznaje utwór jako epikę: określa czas i miejsce wydarzeń, wskazuje bohaterów, sposób prowadzenia narracji – przedstawia sytuację ukazaną we fragmentach (obrona Jasnej Góry) – porównuje sposób ukazania obrońców Jasnej Góry i napastników, wskazuje służące temu środki stylistyczne – przytacza opisy walki, wskazując charakterystyczne dla H. Sienkiewicza środki stylistyczne i określając ich funkcje – rozpoznaje zabiegi artystyczne: wyolbrzymienie, heroizację, sakralizację; określa ich cel – wskazuje środki artystyczne służące sakralizacji obrony Jasnej Góry na obrazie J. Suchodolskiego – wykorzystując załączony tekst informacyjny, określa, w jaki sposób H. Sienkiewicz zmienił fakty historyczne – wnioskuje, w jakim celu to zrobił – nazywa wartości wpisane w utwór H. Sienkiewicza (na podstawie fragmentów) – ocenia znaczenie wizji Sienkiewiczowskiej dla polskiej historii i kultury, a także własnego poczucia tożsamości narodowej – rozpoznaje utwór jako powieść historyczną – w sposób syntetyczny podaje informacje o powieści historycznej, wymienia jej najważniejsze cechy – pisze rozprawkę, w której prezentuje swoje sądy i opinie na temat prawa pisarza historycznego do deformacji prawdy historycznej (stosuje zasady pisania rozprawki, tworzy twórczy plan własnej wypowiedzi, redaguje wypowiedź spójną pod względem logicznym, kompozycyjnym i składniowym)	– określa sposób wykreowania postaci przeora Kordeckiego – interpretuje obecność motywów cudowności w utworze; określa ich funkcje – znajduje nawiązania biblijne – charakteryzuje ukazane we fragmentach postacie obrońców Jasnej Góry, określa ich uczucia, postawy, system wartości – przytacza właściwe cytaty – ocenia, jaki obraz polskiego społeczeństwa wykreował H. Sienkiewicz w <i>Potopie</i> (na podstawie fragmentów) – porównuje obraz oblężenia twierdzy w <i>Potopie</i> i w legendzie o św. Kindze – porównuje stosunek do faktów historycznych w legendzie i w powieści H. Sienkiewicza (wskazuje różnice, np. wagę pierwiastka cudowności) – porównuje sakralizację obrony Jasnej Góry w literaturze i malarstwie: w powieści H. Sienkiewicza i na obrazie J. Suchodolskiego – wskazuje charakterystyczne cechy Sienkiewiczowskiej powieści historycznej („ku pokrzepieniu serc”) – wskazuje środki stylistyczne służące archaizacji języka i określa ich funkcje – porównuje znane powieści historyczne, oceniając sposób potraktowania w nich historii
--	----------	---	---	--

6. Ta sama legenda...	1	K. Pruszyński <i>Trębacz z Samarkandy</i> (fragm.)	– streszcza, relacjonuje opowiadanie – wykorzystuje informacje zawarte w przypisach do zrozumienia sensu opowiadania i ukazanych w nim sytuacji – dostrzega i uzasadnia faktograficzny charakter utworu (przytacza odpowiednie fragmenty, konfrontuje z informacjami zawartymi w przypisach) – rozpoznaje utwór jako epikę: określa czas i miejsce wydarzeń, wskazuje postacie – określa sposób prowadzenia narracji (pierwszoosobowa) – określa funkcję różnych form czasowników w narracji (w czytanych utworach) – opowiada legendę o lajkoniku – wskazując na jej dwie wersje (na podstawie opowiadania) – zna podstawowe zasady głośnego opowiadania angażującego słuchaczy – wysłuchuje aktorskiego wykonania opowieści, odnajdując w nim sposoby angażowania słuchaczy – charakteryzuje ukazanych w opowiadaniu mieszkańców Uzbekistanu – ocenia, jakie znaczenie mają legendy dla społeczności, które je stworzyły – na podstawie opowiadania i załączonych informacji pisze krótką wypowiedź argumentacyjną	– wykorzystuje znajomość kontekstu historycznego do zrozumienia opowiadania (znajduje dodatkowe informacje w dostępnych źródłach, lokalizuje miejsca geograficzne, fakty i postacie historyczne itp.) – na podstawie opowiadania i samodzielnie znalezionych źródeł relacjonuje dramatyczne losy Polaków na Wschodzie – wskazuje perspektywę, z jakiej narrator opowiada o wydarzeniach – w sposobie sprowadzenia narracji dostrzega cechy gawędy – układa twórczy plan własnego opowiadania – wygłasza opowieść (np. wybraną legendę), stosując zasady pięknego, sugestywnego opowiadania; stosuje właściwą intonację i modulację głosu, posługuje się mimiką i gestykulacją, zwraca się do słuchaczy itp.
-----------------------	---	--	---	--

7. Legendy naszych czasów	2–3	K. Dowgiałło <i>Ballada o Janku Wiśniewskim</i> <i>Czarny czwartek. Janek Wiśniewski padł</i> , reż. A. Krauze	– wykorzystując informacje z przypisów, określa okoliczności powstania <i>Ballady o Janku Wiśniewskim</i> i wyjaśnia, kim był tytułowy bohater – nazywa uczucia i wartości przekazywane w pieśni – określa, jaka ocena wydarzeń z grudnia 1970 roku zawarta jest w utworze – słucha ballady w wersji śpiewanej, ocenia, w jaki sposób wpływa ona na odbiór utworu i zawartego w nim przekazu – uzasadnia, że <i>Ballada o Janku Wiśniewskim</i> stanowi przykład powstawania współczesnej legendy – poprawnie posługuje się słownictwem nazywającym postawy i wartości – buduje spójne wypowiedzi argumentacyjne związane z problematyką utworu – określa, jakie uczucia i refleksje wzbudził film <i>Czarny czwartek</i> – wykorzystuje znajomość kontekstu historycznego do zrozumienia sytuacji ukazanych w filmie – przedstawia własną propozycję odczytania filmu jako relacji o wydarzeniach historycznych – przedstawia rodzinę pierwszoplanowych bohaterów i ocenia, jaką funkcję pełni skoncentrowanie narracji filmowej na jej losach – ocenia postawy bohaterów indywidualnych i zbiorowości – wnioskuje, dlaczego słowa <i>Ballady o Janku Wiśniewskim</i> znalazły się w tytule filmu	– na podstawie informacji samodzielnie znalezionych w różnych źródłach pogłębia znajomość kontekstu historycznego – wnioskuje, co decyduje o tym, że niektóre postacie i wydarzenia autentyczne stają się legendami – ocenia ukazane w filmie relacje między władzą (PZPR) i społeczeństwem – nazywa wartości i antywartości ukazane w filmie – dostrzega w filmie motywy symboliczne i je interpretuje – wskazuje najważniejsze środki filmowe, za pomocą których ukazano dramat Polaków
Praca klasowa wraz z omówieniem	2+1	Praca sprawdzająca umiejętność pisanie poprawnej, spójnej wypowiedzi na wskazany lub wolny temat (np. w formie rozprawki, charakterystyki, wskazanego rodzaju opisu).		

Łącznie	15– 17				
3. Czas pogardy • Pamięć o ofiarach zbrodni ludobójstwa. • Przeżycia ludności cywilnej w czasie konfliktów zbrojnych. • Nienawiść i prześladowanie – dramat świata współczesnego.					
1. Pamięć o czasie pogardy	1	<table border="1"> <tr> <td data-bbox="432 518 833 1262"> Fotografie z podręcznika Pomniki ku czci ofiar wojny lub masowej zagłady w najbliższej okolicy </td><td data-bbox="833 518 1527 1262"> – wypowiada się na temat oglądanych fotografii, kojarząc je z dramatycznymi wydarzeniami XX wieku – wykorzystuje znajomość historii, omawiając te wydarzenia – interpretuje wyrażenie „czas pogardy” – podaje cele, dla których ludzie upamiętniają masową zagładę i mordy – podaje przykłady znanych sobie pomników tego typu (zwłaszcza w najbliższej okolicy) – poprawnie stosuje w wypowiedziach wyrazy <i>dramat</i> i <i>tragedia</i> w różnych znaczeniach oraz pokrewne do nich – poprawnie stosuje słownictwo z kręgów znaczeniowych wyrazów: <i>zagłada</i>, <i>agresja</i>, <i>zło</i> – odbiera przekazy ikoniczne: odczytuje informacje przekazywane przez formy pomników – rozpoznaje w wypowiedziach: agresję, negatywne oceny, myślenie stereotypowe – dostrzega zagrożenia niesione przez niewłaściwe wypowiedzi i brutalne lub agresywne zachowania językowe </td><td data-bbox="1527 518 2150 1262"> – przedstawia własne propozycje odczytania tekstu kultury, jakim jest pomnik ofiar (na wybranych przykładach) – interpretuje wymowę napisów, symbolikę przedstawień – podaje przykłady różnych form, jakie mogą przybierać pomniki – sporządza dokumentację miejsc pamięci w najbliższej okolicy – poprawnie stosuje bogate słownictwo z kręgów znaczeniowych wyrazów: <i>zagłada</i>, <i>agresja</i>, <i>zło</i> – wyjaśnia, jak za pomocą języka (wypowiedzi) można popsuć atmosferę, wywołać konflikt, okazać drugiej osobie brak szacunku </td></tr> </table>	Fotografie z podręcznika Pomniki ku czci ofiar wojny lub masowej zagłady w najbliższej okolicy	– wypowiada się na temat oglądanych fotografii, kojarząc je z dramatycznymi wydarzeniami XX wieku – wykorzystuje znajomość historii, omawiając te wydarzenia – interpretuje wyrażenie „czas pogardy” – podaje cele, dla których ludzie upamiętniają masową zagładę i mordy – podaje przykłady znanych sobie pomników tego typu (zwłaszcza w najbliższej okolicy) – poprawnie stosuje w wypowiedziach wyrazy <i>dramat</i> i <i>tragedia</i> w różnych znaczeniach oraz pokrewne do nich – poprawnie stosuje słownictwo z kręgów znaczeniowych wyrazów: <i>zagłada</i>, <i>agresja</i>, <i>zło</i> – odbiera przekazy ikoniczne: odczytuje informacje przekazywane przez formy pomników – rozpoznaje w wypowiedziach: agresję, negatywne oceny, myślenie stereotypowe – dostrzega zagrożenia niesione przez niewłaściwe wypowiedzi i brutalne lub agresywne zachowania językowe	– przedstawia własne propozycje odczytania tekstu kultury, jakim jest pomnik ofiar (na wybranych przykładach) – interpretuje wymowę napisów, symbolikę przedstawień – podaje przykłady różnych form, jakie mogą przybierać pomniki – sporządza dokumentację miejsc pamięci w najbliższej okolicy – poprawnie stosuje bogate słownictwo z kręgów znaczeniowych wyrazów: <i>zagłada</i>, <i>agresja</i>, <i>zło</i> – wyjaśnia, jak za pomocą języka (wypowiedzi) można popsuć atmosferę, wywołać konflikt, okazać drugiej osobie brak szacunku
Fotografie z podręcznika Pomniki ku czci ofiar wojny lub masowej zagłady w najbliższej okolicy	– wypowiada się na temat oglądanych fotografii, kojarząc je z dramatycznymi wydarzeniami XX wieku – wykorzystuje znajomość historii, omawiając te wydarzenia – interpretuje wyrażenie „czas pogardy” – podaje cele, dla których ludzie upamiętniają masową zagładę i mordy – podaje przykłady znanych sobie pomników tego typu (zwłaszcza w najbliższej okolicy) – poprawnie stosuje w wypowiedziach wyrazy <i>dramat</i> i <i>tragedia</i> w różnych znaczeniach oraz pokrewne do nich – poprawnie stosuje słownictwo z kręgów znaczeniowych wyrazów: <i>zagłada</i>, <i>agresja</i>, <i>zło</i> – odbiera przekazy ikoniczne: odczytuje informacje przekazywane przez formy pomników – rozpoznaje w wypowiedziach: agresję, negatywne oceny, myślenie stereotypowe – dostrzega zagrożenia niesione przez niewłaściwe wypowiedzi i brutalne lub agresywne zachowania językowe	– przedstawia własne propozycje odczytania tekstu kultury, jakim jest pomnik ofiar (na wybranych przykładach) – interpretuje wymowę napisów, symbolikę przedstawień – podaje przykłady różnych form, jakie mogą przybierać pomniki – sporządza dokumentację miejsc pamięci w najbliższej okolicy – poprawnie stosuje bogate słownictwo z kręgów znaczeniowych wyrazów: <i>zagłada</i>, <i>agresja</i>, <i>zło</i> – wyjaśnia, jak za pomocą języka (wypowiedzi) można popsuć atmosferę, wywołać konflikt, okazać drugiej osobie brak szacunku			

2. Piętno Holocaustu	3–4	I. Fink <i>Zabawa w klucz, Ślad</i>	– wykorzystując informacje w przypisach, rozpoznaje faktograficzny charakter opowiadań – wykorzystuje znajomość kontekstu historycznego i biograficznego do zrozumienia treści utworów – rozpoznaje utwory jako epikę i opowiadania – dokładniej określa elementy świata przedstawionego: czas, miejsce, postacie – charakteryzuje postacie, przytaczając właściwe cytaty – wyjaśnia, co jest powodem zabawy „w klucz” i na czym polega ironia zawarta w tytule – określa, co wpływa na tragizm sytuacji bohaterów – wyjaśnia znaczenie terminów <i>Holocaust</i> i <i>Szoa</i>; poprawnie je zapisuje – posługuje się słownictwem i frazeologią związaną z wojną, zagładą, męczeństwem i śmiercią; ratowaniem i ocaleniem – podaje własną propozycję odczytania utworów i ją uzasadnia; tworzy wypowiedź argumentacyjną – poprawnie odmienia przez przypadki i zapisuje wyraz <i>getto</i> w liczbie pojedynczej i mnogiej – stosuje poprawną pisownię wyrazu <i>żyd</i> małą lub wielką literą, w zależności od jego znaczenia w kontekście – w wypowiedziach rozpoznaje wyrazy poza związkami zdania; określa ich funkcje w podanych zdaniach	– umieszcza ukazane w opowiadaniu sytuacje w realiach historycznych – określa sposób prowadzenia narracji w każdym z opowiadań – w opowiadaniu <i>Ślad</i> dostrzega obecność mowy pozornie zależnej – charakteryzuje przestrzeń, w której rozgrywa się scena z opowiadania <i>Zabawa w klucz</i> i wyjaśnia jej symbolikę – dostrzega wieloznaczność użytych w opowiadaniach wyrazów (np. <i>naprawdę</i>, <i>zabawa</i>) i określa ich funkcje – ocenia, co wpływa na siłę wyrazu utworów – wskazuje różnice stylistyczne i znaczeniowe synonimów wyrazów: <i>wojna</i>, <i>śmierć</i>, <i>męczeństwo</i>; poprawnie stosuje je w wypowiedziach własnych – za pomocą wyrazów poza związkami zdania sygnalizuje określony stosunek do treści wypowiedzi (np. niepewność, wątpliwość, pewność)
----------------------	-----	-------------------------------------	--	---

	1	<i>Z Wilhelmem Dichterem rozmawiają K. Janowska i P. Mucharski</i> J. Olczak-Ronikier <i>W ogrodzie pamięci</i> (fragm.)	– czyta ze zrozumieniem teksty wspomnieniowe; rozpoznaje ich faktograficzny i autobiograficzny charakter – rozpoznaje wywiad – rekonstruuje wojenne losy autorów (na podstawie przeczytanych fragmentów) – na podstawie przeczytanych utworów i tekstów wspomnieniowych określa w sposób syntetyczny, na czym polegał dramat dzieci żydowskich podczas okupacji – wygłasza opowiadanie o losach wybranej postaci – określa uczucia i przeżycia wewnętrzne postaci ukazanych w czytanych tekstach; wskazuje środki artystyczne, które służą ich przekazaniu – redaguje opis przeżyć wewnętrznych	– określa, kim są osoby wypowiadające się i jakie jest ich doświadczenie Holocaustu (wykorzystuje informacje w przypisach i znajomość kontekstu historycznego) – ocenia, jaki ślad pozostawia na osobowości człowieka przeżyty koszmar Holocaustu – dostrzega opór przed relacjonowaniem tragicznych przeżyć (przytacza właściwe cytaty) – na podstawie poznanych utworów wskazuje różne postawy ludzi będących świadkami Holocaustu
--	---	--	---	---

3. <i>Gadalem o powstaniu... – czyli powstanie warszawskie oczami cywila</i>	2–3	M. Białoszewski <i>Pamiętnik z powstania warszawskiego</i> (fragm.) <i>Warszawa w czasie powstania</i> (materiał informacyjny) A. Świrszczyńska <i>Budując barykadę</i>	– przedstawia genezę <i>Pamiętnika</i> i jego autobiograficzny charakter – wykorzystuje znajomość kontekstu historycznego (powstanie warszawskie) do zrozumienia sytuacji ukazanych we fragmentach utworu – uzasadnia pisownię wyrażenia <i>powstanie warszawskie</i> małą lub wielką literą – w utworze wskazuje cechy pamiętnika jako gatunku literackiego – określa, kim jest narrator (autor) i z jakiej perspektywy opowiada o powstaniu – w wypowiedziach narratora wskazuje cechy języka mówionego i stylu potocznego; określa ich funkcje – opisuje sytuacje cywilnych mieszkańców Warszawy podczas powstania; wyjaśnia, na czym polegał ich heroizm – wskazuje opisy bitwy, bombardowania, ostrzału; określa, jakie środki stylistyczne służą podkreśleniu ich tragizmu – przedstawia przeżycia wewnętrzne i uczucia ludności Warszawy (cytuje właściwe fragmenty) – przedstawia swoje odczucia, refleksje i oceny związane z utworem – tworzy wypowiedź argumentacyjną – rozróżnia odmianę mówioną i pisaną, oficjalną i nieoficjalną (potoczną) języka polskiego; w sposób syntetyczny przedstawia ich cechy – określa, w jakich sytuacjach obowiązuje posługiwanie się odmianą oficjalną – interpretuje wiersz A. Świrszczyńskiej: rozpoznaje przedstawioną sytuację, określa, kim jest „ja” liryczne i inne postacie ukazane w utworze – nazywa postawy i uczucia bohaterów wiersza oraz związane z nimi wartości	– lokalizuje przedstawione wydarzenia na planie Warszawy – wskazuje środki stylistyczne tworzące warstwę brzmieniową tekstu; wnioskuje, dlaczego właśnie ona jest szczególnie rozbudowana – wskazuje środki składniowe dynamizujące opisy i potęgujące napięcie – w konkretnych przykładach zdań analizuje składnię i ocenia funkcje jej „niedoskonałości” – uzasadnia, że utwór M. Białoszewskiego można odczytać jako hołd oddany mieszkańcom Warszawy; pisze rozprawkę na ten temat – interpretuje głosowo fragmenty utworu, stosując właściwą modulację głosu i eksponując zmiany nastroju – przekształca zdania: z odmiany nieoficjalnej na oficjalną i odwrotnie – przedstawia sytuacje, w których obowiązują różne stopnie oficjalności polszczyzny – porównuje wiersz A. Świrszczyńskiej z <i>Pamiętnikiem z powstania warszawskiego</i>: sytuację, perspektywę relacji, przeżycia ludzi, formę literacką
---	------------	--	--	---

4. Komiks o powstaniu?	1	R. Szłapa, K. Konwerski <i>Sierpniowa Niobe</i> <i>Historia z dymkami</i>	– relacjonuje treść komiksu, przekształcając go w opowiadanie – przedstawia swoje odczucia i refleksje związane z komiksem – sytuuje przedstawione zdarzenie w kontekście historycznym – przedstawia własną propozycję odczytania tekstu kultury, jakim jest komiks i ją uzasadnia – wskazuje źródła tragizmu przedstawionych sytuacji – wyjaśnia tytuł, przywołując postać mitycznej Niobe (i jej symbolikę) – wskazuje środki artystyczne (np. cechy rysunku, kolorystyka, napisy w dymkach) typowe dla komiksu, które oddają grozę przedstawianej historii – czyta tekst informacyjny, wykorzystując zawarte w nim wiadomości do pogłębienia odbioru komiksu – przedstawia komiks jako gatunek współczesnej kultury masowej, wymienia jego cechy, tematy, nastrój itp. – ocenia przedstawianie w formie komiksu tragicznych wydarzeń historycznych, ludzkiego cierpienia itp.; – przedstawia swoje przemyślenia na ten temat w spójnej wypowiedzi argumentacyjnej – pisze wypracowanie (np. w formie rozprawki) na temat obrazu walczącej Warszawy w literaturze i sztuce (na wybranych przykładach); tworzy plan własnej wypowiedzi, stosuje organizację tekstu zgodną z wymogami formy wypowiedzi, tworzy spójną, logiczną wypowiedź	– wykorzystuje znajomość kontekstu historycznego do pogłębionego odbioru komiksu – porównuje sposób ukazania sytuacji cywilów w powstańczej Warszawie w <i>Pamiętniku</i> M. Białoszewskiego i komiksie <i>Sierpniowa Niobe</i> – podaje podstawowe informacje o historii komiksu – rozważa, czy komiks można już nazwać dziedziną sztuki – przedstawia i uzasadnia swoje zdanie na ten temat, odwołując się do przykładów – porządkuje wiadomości na temat obrazu czasów okupacji w literaturze: określa gatunki, odróżnia publicystykę i faktografię od dzieł typowo literackich, przedstawia różne perspektywy relacjonowania – pisze wypracowanie, w którym ujmuje w sposób syntetyczny swoje przemyślenia na temat obrazu okupacyjnej Warszawy w literaturze i sztuce; nadaje swojej pracy oryginalną, twórczą formę
------------------------	---	---	--	--

5. Dramatyczne losy polskich zesłańców	1	J. Krzysztoń <i>Tulaczka</i>	– określa czas i miejsce wydarzeń (wykorzystuje znajomość kontekstu historycznego, lokalizuje miejsca na mapie Azji) – wyjaśnia, na czym polega faktograficzny i autobiograficzny charakter utworu (wykorzystuje informacje w przypisach i ramkach) – określa rodzaj narracji (trzecioosobowa) – opisuje uczucia i przeżycia wewnętrzne, jakich doświadczali Polacy przesiedleni w głąb ZSRR – nazywa wartości, które pomagały zesłańcom przetrwać trudne chwile	– na podstawie poznanych fragmentów i samodzielnie znalezionych informacji (oraz znajomości historii) przedstawia dramat Polaków przesiedlonych do azjatyckiej części ZSRR; wygłasza prezentację na ten temat – przytaczając cytaty, wykazuje, że narrator opowiada o wydarzeniach z perspektywy różnych osób; określa funkcje tego zabiegu
6. Holocaust naszych czasów	1	W. Tochman <i>Sznurek</i>	– relacjonuje, streszcza, opowiada czytane fragmenty – identyfikuje tekst jako reportaż – lokalizuje przedstawiane wydarzenia na tle historii Europy XX wieku, wskazuje na mapie miejsca, o których mowa – przedstawia bohaterów reportażu i ich losy, określa uczucia i przeżycia wewnętrzne – wskazuje różne sposoby informowania czytelnika o uczuciach i przeżyciach wewnętrznych opisywanych osób (przytacza cytaty) – określa, z jakiego punktu widzenia narrator (reportażysta) opowiada o wydarzeniach – ocenia zabieg kompozycyjny: przedstawianie dramatu ludobójstwa na przykładzie losów jednostek – opisuje refleksje i odczucia, jakie budzi utwór; tworzy spójną wypowiedź argumentacyjną – poprawnie stosuje pisownię wyrazu <i>muzułmanin</i> małą lub wielką literą, w zależności od jego znaczenia w kontekście	– w czytanim tekście wskazuje cechy reportażu – określa różne problemy, które podejmuje autor w swym utworze – w czytanim reportażu wskazuje elementy literackie (artystyczne) – określa stosunek narratora do przedstawianych wydarzeń oraz sposoby jego sygnalizowania – dostrzega brak bezpośredniego komentarza odautorskiego i słownictwa nazywającego emocje – nazywa wpisane w utwór wartości i antywartości

	1	J. Hatzfeld <i>Strategia antylop</i> (fragm.)	– rozpoznaje utwór jako reportaż, wskazuje jego charakterystyczne cechy – na podstawie przeczytanego tekstu oraz informacji w przypisie opowiada o tragicznych wydarzeniach w Rwandzie – określa, na czym polegał dramat ludzi opisanych w reportażu (wskazuje zagrożenie zewnętrzne oraz przeżywany dramat wewnętrzny) – interpretuje tytuł – ocenia, jaki obraz człowieka i człowieczeństwa przedstawiają reportaże W. Tochmana i J. Hatzfelda (stosuje słownictwo nazywające wartości i antywartości) – przedstawia funkcje reportażu jako ważnego gatunku współczesnej publicystyki – w formie rozprawki przedstawia swoje sądy i przemyślenia na temat czytanych utworów; tworzy spójną wypowiedź argumentacyjną, w której odwołuje się do poznanych utworów	– określa, kim są osoby opowiadające o aktach ludobójstwa; ocenia zastosowanie takiej perspektywy relacji – wskazuje środki (kompozycyjne, stylistyczne), które stosuje reportażysta, aby przekazać ogrom tragedii Rwandy – zabiera głos w dyskusji na temat sytuacji człowieka i człowieczeństwa w XX wieku w różnych częściach świata: przedstawia własne sądy i opinie, argumentuje, podaje przykłady, odwołując się do przeczytanych utworów
--	---	---	---	--

8. Człowiek człowiekowi... – czyli poezja wobec zbrodni i nienawiści	2–3	W. Szymborska <i>Jacyś ludzie, Nienawiść</i> A. Zagajewski <i>Uchodźcy</i> Cz. Miłosz <i>Współcześni wygnańcy</i> M. Edelman <i>Nienawiść jest łatwa</i> A. Wróblewski <i>Rozstrzelanie V</i>	– czyta głośno wiersze i towarzyszące im wypowiedzi, podkreślając głosem nastrój, przesłanie, wyrażane uczucia – dokonuje analizy i interpretacji wierszy • określa tematykę i nastrój utworów • przedstawia sytuację liryczną w każdym z wierszy, nadawcę i adresata • rozróżnia lirykę bezpośrednią i pośrednią • wskazuje motywy składające się na obraz ludzkiego cierpienia • porównuje środki literackie (stylistyczne i językowe) oraz malarskie (obraz A. Wróblewskiego) służące ukazaniu dramatu prześladowanych • w wierszach W. Szymborskiej rozpoznaje ironię i określa jej funkcję • w wierszu <i>Nienawiść</i> rozpoznaje personifikację i określa jej funkcję • rozpoznaje charakterystyczne środki stylistyczne (np. metafory, apostrofy, paralelizmy składniowe, anafory) i określa ich funkcje • komentując wiersze, ze zrozumieniem posługuje się pojęciami nazywającymi wartości i ich przeciwieństwa (np. tolerancja – nietolerancja) – dostrzega zróżnicowanie postaw etycznych, o których mówią wiersze – przedstawia własną propozycję odczytania wybranego wiersza i ją uzasadnia	– recytuje wiersze, interpretując je głosowo – określa problematykę utworów – charakteryzuje postać mówiącą w każdym z utworów i jej system wartości – dostrzega różne sposoby prowadzenia monologu lirycznego: zwrot do adresata, opis sytuacji (lirykę pośrednią) – wykorzystuje komentarz Cz. Miłosza do pogłębionego odczytania wiersza A. Zagajewskiego oraz wypowiedź M. Edelmana do pogłębionego odczytania wiersza Szymborskiej
Łącznie	13–16			

5. Natura – raj utracony?

- Przejawy ludzkiej tęsknoty za naturą.
- Naukowy obraz natury a jej idealne wyobrażenia.
- Człowiek wobec natury.

1. Natura – wokół nas i w języku	1	Fotografie dekoracji roślinnych i ogrodów	– wypowiada się na temat relacji człowieka i natury, potrzeby otaczania się roślinami itp. – tworzy spójne wypowiedzi argumentacyjne – posługuje się słownictwem oceniającym i wartościującym – opisuje przedstawienia raju we współczesnej kulturze i konfrontuje z własnymi wyobrażeniami – poprawnie używa w kontekstach synonimów wyrazu <i>przyroda</i>, odróżniając odcienie znaczeniowe i łączliwość frazeologiczną – gromadzi słownictwo i związki frazeologiczne z kręgów tematycznych związanych z przyrodą i roślinami – korzysta ze słownika frazeologicznego – poprawnie odmienia i zapisuje wyraz <i>gałąź</i>	– ocenia próby ukwiecenia „betonowej pustyni” bloków – opowiada mity, które są związane z roślinami (narcyz, hiacynt, irys...) – samodzielnie dociera do źródeł zawierających informacje o tych mitach – stosuje w wypowiedziach bogate słownictwo i związki frazeologiczne z kręgów tematycznych związanych z przyrodą i roślinami – stosuje w zdaniach poprawne formy odmiany wyrazu <i>gałąź</i>
----------------------------------	---	---	--	--

2. Przyroda, którą włada człowiek	2	W. Kalicki <i>Ostatnia</i> W. Mikołuszko <i>Piekielne raje przyrody</i> J. Bruegel starszy <i>Raj</i>	– czyta ze zrozumieniem teksty publicystyczne, znajduje w nich potrzebne wiadomości i wykorzystuje je w wypowiedziach własnych – rozróżnia gatunki publicystyczne (artykuł, wywiad, reportaż) – rozpoznaje wypowiedzi argumentacyjne, wskazuje tezę, argumenty, przykłady, wnioski – w czytanych tekstach odróżnia informacje o faktach od opinii – na podstawie przeczytanego tekstu redaguje krótką notatkę informacyjną, dążąc do zachowania stylu naukowego – określa, jakie postawy ludzi wobec przyrody przedstawione są w tekstach – zabiera głos w dyskusji na temat ochrony przyrody i szacunku do natury – uzasadnia swoje zdanie, wykorzystując znalezione informacje – stosuje zasady przemawiania (skutecznego przekonywania, zwracania się do odbiorców itp.) – interpretuje tytuł artykułu <i>Piekielne raje przyrody</i> – opisuje wyobrażenie raju na obrazie (opis dzieła sztuki); przedstawia jego mieszkańców i sposób usytuowania ich w przestrzeni, kolorystykę itp. – określa, jakie relacje między naturą a człowiekiem ukazuje obraz – przedstawia własne odczucia i refleksje związane z przeczytanym tekstem i obrazem	– wykorzystując znalezione informacje, formułuje własne sady i opinie o stosunku ludzi do zwierząt – w wypowiedzi argumentacyjnej wskazuje hipotezę, wyjaśnia, na czym polega jej kontrowersyjny charakter – redaguje notatkę o wilku workowatym, zachowując konsekwencję informacyjnego charakteru wypowiedzi – układa i wygłasza przemówienie na temat ochrony przyrody i troski o ginące gatunki – tworzy przejrzysty, logiczny plan własnej wypowiedzi – przestrzega zasad wygłaszania przemówień i skutecznego przekonywania słuchaczy – dostrzega oksymoroniczny charakter wyrażenia <i>piekielny raj</i> – porównuje wymowę obrazu J. Bruegla z tezą artykułu <i>Piekielne raje przyrody</i> – rozważa, dlaczego człowiek dążył do wyeliminowania drapieżników, preferując zwierzęta łagodne; wykorzystując pozyskane informacje, ocenia konsekwencje tego podejścia
-----------------------------------	---	---	---	---

3. Style językowe	2		– wyjaśnia, czym jest styl językowy – wymienia podstawowe style językowe (naukowy, urzędowy, potoczny i publicystyczny) i podaje ich najważniejsze cechy; określa, w jakich rodzajach wypowiedzi występują – rozpoznaje style funkcjonalne w przykładowych tekstach	– definiuje pojęcie <i>styl językowy</i> – wskazuje cechy składni, słownictwa i środki stylistyczne charakterystyczne dla poszczególnych stylów – tworzy krótkie teksty utrzymane we wskazanych stylach
4. Co to znaczy: szanować naturę?	2	L. Kołakowski <i>O szacunku wobec natury</i> E. Symonides <i>Ochrona przyrody to nie wymysł naszych czasów</i>	– czyta ze zrozumieniem teksty informacyjne, wyszukując potrzebne wiadomości – wskazuje historyczne początki ochrony przyrody i ich przyczyny – wskazuje tezy w wypowiedzi L. Kołakowskiego – wyjaśnia, czym jest związek frazeologiczny stały (frazelogizm) i odróżnia go od luźnego; podaje przykłady – podaje przykłady frazeologizmów związanych z roślinami (kwiatami i drzewami) – wyjaśnia, czym jest list motywacyjny i jak powinien być napisany – pisze krótki list motywacyjny do wskazanego odbiorcy i we wskazanej sprawie – wykorzystuje edytor tekstu do poprawnego opracowania graficznego listu motywacyjnego	– wyjaśnia, czemu hasło szacunku do natury, zdaniem filozofa, brzmi absurdalnie – rozróżnia związki frazeologiczne stałe i łączliwe – podaje przykłady różnych sytuacji, w których pisze się listy motywacyjne – pisze bardziej rozbudowany list motywacyjny – analizuje i porządkuje argumenty, których użyje w uzasadnieniu w liście motywacyjnym

5. Tęsknota za utraconą arkadią	2	J. Parandowski <i>Cztery wieki ludzkości</i> <i>Pierwotny stan szczęścia</i> (z Księgi Rodzaju) Malowidło na wazie greckiej <i>Sztuka ogrodów</i> (materiał ilustracyjny)	– opowiada mit o czterech wiekach ludzkości – wyjaśnia, co symbolizują określenia: <i>złoty, srebrny, brązowy, żelazny</i> – odwołując się do Księgi Rodzaju, opisuje biblijny raj – określa, jakie było miejsce człowieka w biblijnym ogrodzie i jaką rolę wobec natury pierwotnie wyznaczył mu Stwórca – wskazuje i wyjaśnia motywy symboliczne obecne w biblijnym przedstawieniu raju – porównuje, jak Biblia i mitologia grecka przedstawiają pochodzenie człowieka oraz jego pierwotne relacje z naturą – opisuje ogród Hesperyd z wazy greckiej – wskazuje najważniejsze symboliczne znaczenia ogrodu – wymienia różne rodzaje ogrodów (np. francuski, angielski) – wymienia i krótko przedstawia „miejsca szczęśliwe”: Eden, Arkadię, Eldorado; zna ich przenośne znaczenie – podaje synonimy wyrazów: <i>arkadia, raj</i> (i pokrewnych) oraz związki frazeologiczne z tymi wyrazami; poprawnie je stosuje – zna zasady pisowni małą i wielką literą wyrazów: <i>arkadia, eden, eldorado, mekka</i> – redaguje opis ogrodu, urozmaicony stylistycznie i wykorzystujący bogate słownictwo	– dostrzega podobieństwa w przedstawianiu początków ludzkości i jej dalszej historii przez różne kultury – porównuje wyobrażenie ogrodu w mitologii greckiej (malowidło wazowe) i w Biblii (Eden) – opowiada mity greckie, w których występuje motyw ogrodu i natury – przedstawia ogród jako dzieło sztuki – określa, co wyróżniało ogród francuski, a co angielski – w roli przewodnika „oprowadza” po ogrodzie, opisując jego cechy – poprawnie stosuje terminologię związaną z ogrodem – opisuje (na podstawie fotografii lub malarstwa) określony rodzaj ogrodu, uwzględniając jego charakterystyczne cechy
---------------------------------	---	--	--	---

6. Harmonia natury	2–3	J. Kochanowski <i>Na lipę, Modlitwa o deszcz, Na most warszewski, Na dom Czarnolesie</i> Materiał do powtórzenia: J. Sztaudynger <i>Raba</i>	– podaje podstawowe informacje o J. Kochanowskim jako wybitnym poecie polskiego renesansu – określa (ogólnie), jakie miejsce zajmowały fraszki w jego twórczości – streszcza, relacjonuje, parafrazuje fraszki – wykorzystuje informacje podane w przypisach do zrozumienia archaicznych form językowych – podaje własne propozycje odczytania wybranych fraszek i je uzasadnia – wykorzystuje znajomość kontekstu biograficznego do odczytania fraszek <i>Na lipę</i> i <i>Na dom w Czarnolesie</i> – dokonuje analizy i interpretacji fraszek: • określa nadawcę i odbiorcę • opisuje nastrój, wskazując tworzące go środki stylistyczne • opisuje budowę wersyfikacyjno-składniową • określa, jaki obraz natury zawierają • wskazuje charakterystyczne środki stylistyczne i określa ich funkcje • określa wartości i postawy, o których mówią – komentując fraszki, ze zrozumieniem posługuje się słownictwem dotyczącym wartości – wyjaśnia, jakim gatunkiem jest fraszka, wskazuje jej cechy – wymienia rodzaje fraszek – wyjaśnia, jakimi środkami stylistycznymi są metafora, porównanie, wyliczenie; rozpoznaje je w tekstach – rozróżnia rodzaje metafor (np. ożywienie, uosobienie) – wskazuje słownikowe środki stylistyczne (np. wyrazy nacechowane ekspresywnie)	– na podstawie informacji z podręcznika (w tym przypisów) i samodzielnie znalezionych źródeł poszerza znajomość biografii poety – lokalizuje Czarnolas jako „małą ojczyznę” poety – wyjaśnia wskazane archaizmy występujące we fraszkach – porównuje obraz natury i stosunek człowieka do niej w poszczególnych fraszkach – wyjaśnia funkcje użytych personifikacji i antropomorfizacji – wyjaśnia pojęcie <i>arkadia</i>, odwołując się do mitologii greckiej – uzasadnia, że we fraszce <i>Na lipę</i> obraz natury można nazwać arkadyjskim – wskazuje stylizację modlitewną – określa, jaki model życia szczęśliwego preferuje poeta – definiuje fraszkę jako gatunek literacki – definiuje podstawowe środki stylistyczne – w czytanych tekstach rozpoznaje środki stylistyczne i określa ich funkcje
--------------------	-----	---	--	---

7. Radosny trud	1	E. Orzeszkowa <i>Nad Niemnem</i> (fragm.)	– określa tematykę fragmentu – opisuje przedstawiony w nim krajobraz (przycacza cytaty) – określa nastrój – określa, w jakich sytuacjach zostali przedstawieni ludzie – charakteryzuje relacje między człowiekiem a naturą – redaguje opis wymarzonego, pięknego zakątka przyrody – w swojej wypowiedzi stosuje urozmaicone słownictwo i środki stylistyczne	– ocenia rolę człowieka wobec natury, jaką przedstawiła E. Orzeszkowa – redaguje sugestywny, literacki opis (w twórczej, oryginalnej formie) zakątka przyrody
-----------------	---	--	--	--

8. Ogrody poetyckie	2–3	Cz. Miłosz <i>Piosenka pasterska</i> L. Staff <i>Ogród przedziwny</i> J. Mehoffer <i>Dziwny ogród</i> L. A. Moczulski <i>Moje ojczyste strony</i> W. Szymborska <i>Urodziny</i>	– czyta głośno wiersze, z właściwą dykcją i intonacją – przedstawia własne propozycje ich odczytania – przypisuje czytane wiersze do liryki – określa nadawcę każdego z wierszy i sytuację, w której się wypowiada – określa uczucia i przeżycia wewnętrzne postaci mówiących – opisuje przedstawione w wierszach obrazy natury i wskazuje charakterystyczne środki stylistyczne, które je tworzą – dostrzega metaforyczność obrazów poetyckich i motywów – rozpoznaje charakterystyczne dla każdego z wierszy środki stylistyczne i określa ich funkcje – omawia funkcje elementów konstrukcyjnych wierszy takich jak tytuł, apostrofa, puenta – określa, jakie wartości symbolizuje natura w wierszach (np. ogrody) – opisuje ukazany w każdym z wierszy stosunek człowieka do natury – redaguje opis dzieła sztuki, interpretuje obecność motywów fantastycznych – poprawnie stosuje synonimy: <i>idylla</i>, <i>sielanka</i> (i wyrazy do nich pokrewne)	– recytuje (interpretuje głosowo) wiersze – uzasadnia własne propozycje odczytania wierszy i obrazu – uzasadnia przypisanie wierszy do liryki – opisuje budowę wersyfikacyjno-składniową wierszy i określa jej funkcje – w opisach ogrodów (Cz. Miłosza i L. Staffa) znajduje podobieństwa do ogrodów biblijnych i mitycznych oraz różnice i kontrasty – wskazuje nawiązania do motywów mitycznych i biblijnych; określa ich funkcje – w wierszu Staffa dostrzega motywy franciszkańskie – porównuje sposób przedstawienia ogrodu w wierszu L. Staffa i na obrazie J. Mehoffera
---------------------	-----	--	--	--

9. Przeróżające odkrycie	1	Y. Martel <i>Na bezludnej wyspie</i> (fragm.)	– streszcza fragment – określa elementy świata przedstawionego – rozpoznaje rodzaj narracji (pierwszoosobowa) – wskazuje elementy fantastyczne – opisuje uczucia i przeżycia wewnętrzne bohatera (przytacza cytaty) – opisuje odczucia i refleksje pod wpływem utworu – przedstawia własną propozycję odczytania przedstawionej sytuacji – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat sposobu przedstawienia natury i relacji z człowiekiem w powieści Y. Martela – uzasadnia swoje sądy i opinie	– rozważa, jaki obraz natury przedstawia utwór: zagrażającej człowiekowi czy broniącej się przed nim – uczestniczy w dyskusji klasowej: uzasadnia własne zdanie, słucha wypowiedzi innych i przyjmuje ich poglądy lub polemizuje z nimi
10. Świat zagrożony	2	S. Lem <i>Jak ocalał świat</i>	– streszcza, opowiada utwór – przypisuje go do epiki – rozpoznaje opowiadanie fantastycznonaukowe, wskazując najważniejsze cechy (wykorzystuje informacje z podręcznika) – opisuje świat przedstawiony w opowiadaniu – wyjaśnia, kim są bohaterowie, charakteryzuje ich – określa postawy prezentowane przez bohaterów i ocenia je – interpretuje tytuł – wnioskuje, jaką przestrołę niesie utwór – wskazuje neologizmy i określa ich funkcje w utworze – wyjaśnia, czym są neologizmy, a czym neologizmy artystyczne – podaje podstawowe informacje o S. Lemie jako wybitnym polskim pisarzu SF	– szerzej uzasadnia, że utwór S. Lema należy do literatury SF (wykorzystuje samodzielnie znalezione informacje np. w encyklopedii, internecie) – w opowiadaniu wskazuje elementy humoru i absurdu; konfrontuje je z wagą tematyki; ocenia efekt – określa, z jakiej perspektywy narrator opowiada o wydarzeniach – podaje obszerniejsze informacje o twórczości S. Lema

Praca klasowa wraz z omówieniem	2+1	Pisanie na wskazany temat w wybranej przez nauczyciela formie (np. opis, opowiadanie) – praca dwugodzinna.
Łącznie	20–22	

Lektury od podszewki

Mądrość i siła ludu	2–3	A. Mickiewicz <i>Dziady</i> część II – rozpoznaje utwór jako dramat, wskazując jego charakterystyczne elementy (tekst główny i poboczny, dialogi, chór...) – określa czas i miejsce wydarzeń – wymienia postacie i przedstawia ich role w obrzędzie – przedstawia zjawy, określa charakter ich win i głoszone prawdy moralne – charakteryzuje zawartą w dramacie zasadę moralną rządzącą światem (problem winy i kary) – nazywa wartości wpisane w utwór – opisuje nastrój utworu i środki, jakimi został zbudowany – dostrzega trójdzielność kompozycji utworu – określa funkcję chóru – rozpoznaje w dramacie elementy pogańskie i chrześcijańskie – bierze udział w inscenizacji fragmentu dramatu; przekazuje tekst głośno, wyraźnie, z odpowiednią intonacją i modulacją głosu	– szerzej opisuje zawartą w dramacie wizję świata oraz porównuje ją ze współczesną – wnioskuje, jakie sposoby poznawania świata ceniła epoka A. Mickiewicza – charakteryzuje kompozycję utworu – określa funkcje powtórzeń – interpretuje motto w odniesieniu do całości dramatu – interpretuje zachowanie czwartego ducha – projektuje inscenizację fragmentu dramatu: wskazuje sposoby przekazania nastroju dzieła, uzasadnia wybór scenografii, oprawy muzycznej itp.
---------------------	-----	--	--

W służbie małego sabotażu	5–6	A. Kamiński <i>Kamienie na szaniec</i>	– wykorzystując informacje z podręcznika, podaje informacje o autorze i bohaterach utworu – uzasadnia, że <i>Kamienie na szaniec</i> mają charakter faktograficzny – wskazuje źródła informacji o kontekście historycznym i biograficznym powieści – przedstawia działalność Szarych Szeregów w czasie okupacji; wyjaśnia, czym był mały sabotaż – wymienia ważniejsze epizody z udziałem trójki pierwszoplanowych bohaterów – określa miejsca opisywanych wydarzeń, sytuując je na planie Warszawy – charakteryzuje ukazany w powieści obraz okupowanej Warszawy, sytuację i postawy jej mieszkańców – charakteryzuje bohaterów: • trzy pierwszoplanowe postacie • bohatera zbiorowego – polskich harcerzy, zwracając uwagę na ich postawy, system wartości i ideały, przytacza właściwe cytaty – ocenia bohaterów, wyjaśnia, na czym polegał ich heroizm – interpretuje motto w kontekście całości utworu – redaguje wypowiedź, w której przedstawia swoje przemyślenia, opinie i refleksje związane z lekturą; stosuje słownictwo wartościujące i oceniające – redaguje opis sytuacji (wybranej sceny z utworu)	– wykorzystując informacje z podręcznika, relacjonuje losy utworu (okoliczności powstania itp.) – wyjaśnia, czym jest literatura faktu i jakiego typu dzieła obejmuje – interpretuje utwór w kontekście historycznym i biograficznym, wskazuje najważniejsze akcje z udziałem Grup Szturmowych – na podstawie samodzielnie znalezionych źródeł gromadzi i opracowuje materiały historyczne związane z utworem (biogramy, kalendaria, mapy, zdjęcia, słowniki itp.) – w tekście narratora wskazuje cechy gawędy i reportażu – określa zasadę kompozycji utworu – charakteryzuje porównawczo: Alka, Rudego i Zośkę – wyjaśnia, na czym polegał tragizm polskiej młodzieży żyjącej podczas okupacji – ocenia, jaki model heroizmu prezentowali bohaterowie <i>Kamieni na szaniec</i>
---------------------------	-----	--	---	---

Dziwna podróż	5–6	Y. Martel <i>Życie Pi</i>	– streszcza, opowiada, relacjonuje powieść – dostrzega trójdzielność kompozycji; określa tematykę każdej z części – przedstawia swoje odczucia i refleksje związane z lekturą – rozpoznaje <i>Życie Pi</i> jako utwór epicki, powieść – określa elementy świata przedstawionego (czas, miejsce, postacie, zdarzenia); wskazuje elementy realistyczne i fantastyczne – określa sposób prowadzenia narracji (wykorzystuje informacje zawarte w odautorskim wstępie) – prezentuje ukazane w utworze postacie (w tym zwierzęta) i określa postawy, jakie one prezentują – charakteryzuje głównego bohatera (narratora), zwracając szczególną uwagę na jego stosunek do religii oraz natury (zwierząt) – określa wartości ważne dla Pi – w tekście znajduje elementy charakterystyki bezpośredniej i pośredniej – ocenia bohatera, porównując go z rówieśnikami – na podstawie powieści omawia ważne zagadnienia egzystencjalne i postawy etyczne (śmierć, cierpienie, lęk, nadzieja, wiara, samotność, współczucie, lojalność itp.); posługuje się słownictwem nazywającym wartości – określa, jakie relacje między człowiekiem a naturą ukazuje powieść – zabiera głos w klasowej dyskusji na temat powieści, przedstawia swoje sądy i opinie oraz je uzasadnia – pisze fikcyjny wywiad z Pi, zachowując poprawność tej formy publicystycznej – pisze na temat powieści pracę będącą wypowiedzią argumentacyjną	– decyduje, jaki rodzaj powieści prezentuje utwór (np. przygodowa, podróżnicza, psychologiczna) i uzasadnia swój wybór – porównuje utwór ze znanymi sobie powieściami podróżniczymi – ocenia funkcję wprowadzenia elementów fantastycznych – ocenia, jaką funkcję pełni pierwszoplanowa narracja – przedstawia i interpretuje walkę Pi o przetrwanie; wnioskuje, co przyczyniło się do jego ocalenia – ocenia dwie wersje zdarzeń (podane w zakończeniu) i ustosunkowuje się do nich; tworzy wypowiedź argumentacyjną – dostrzega paraboliczny charakter utworu – znajduje w powieści sformułowania o charakterze sentencji, interpretuje ich znaczenie – uczestniczy w klasowej dyskusji, przyjmuje poglądy innych lub polemizuje z nimi – tworząc wypowiedzi, dąży do precyzyjnego wysławiania się
---------------	-----	---------------------------	---	---

Łącznie	12–15	
----------------	--------------	--

Ok. 90 godz. w I semestrze

Czas na powtórzenie

- Różne aspekty odbioru czytanych tekstów literackich - i informacyjnych.

1. Temat i problem	2	J. Kochanowski <i>Sen, Na swoje księgi, Na sokalskie mogiły, O Rzymie</i> A. Mickiewicz <i>Świtezianka, Rybka</i> I. Krasicki, <i>Lew i zwierzęta</i> Z. Herbert <i>Guziki, Guzik</i>	– określa, co jest tematem, wskazanego (czytanego) utworu – wyjaśnia, jaką problematykę podejmuje utwór – wyjaśnia, jaka jest różnica między tematem utworu a poruszaną w nim problematyką – na wybranych przykładach wyjaśnia, jak tytuł dzieła zapowiada jego tematykę – wypowiada się o tematyce i problematyce czytanych utworów, przedstawia je i komentuje – przedstawia własne odczucia i refleksje związane problematyką czytanych utworów – omawiając problematykę utworów, posługuje się słownictwem nazywającym wartości (prawda, dobro, piękno, patriotyzm, tolerancja, bohaterstwo...) i ich przeciwieństwa – pisze opowiadanie z dialogiem na wskazany temat – pisze rozbudowaną dedykację, adekwatną do sytuacji i adresata, nawiązującą do treści książki, na której początek jest umieszczona	– wyjaśnia, czym jest temat, a czym problem utworu – na wybranych przykładach wykazuje, że temat dzieła często ściśle wiąże się z epoką, w której ono powstało (np. fraszki Kochanowskiego) – na przykładzie bajek Krasickiego wykazuje, że błahy temat może nieść poważną problematykę – przedstawia własne propozycje odczytania poznawanych utworów i je uzasadnia – pisze opowiadanie (urozmaicone fabularnie i stylistycznie) podejmujące wskazaną problematykę, samodzielnie wybiera jego tematykę – określa zasady pisania bądź wygłaszania różnych typów dedykacji
--------------------	---	---	---	--

2.Trzy razy „F”, czyli fikcja, fantazja, fakt	3	Fragmenty powieści, np.: E. Nowacka <i>U wuja Kalasantego</i> J. Żuławski <i>Na Srebrnym Globie</i> R. Kapuściński <i>Heban</i> R. Ligocka <i>Dziewczynka w czerwonym płaszczyku</i> przykłady malarstwa, kadry filmowe	– rozróżnia fikcję i fantastykę; wskazuje je w czytanych utworach – wskazuje motywy fantastyczne w znanych sobie utworach literackich oraz dziełach malarskich i filmowych – wskazuje utwory o charakterze faktograficznym i uzasadnia, charakteryzując ich świat przedstawiony – omawia świat przedstawiony wskazanych utworów pod kątem obecności w nich fantastyki i faktografii – w powieści i opowiadaniu historycznym wskazuje elementy fikcyjne i prawdziwe – ocenia prawdopodobieństwo wydarzeń i postaci ukazanych w czytanych utworach – odwołując się do znanych przykładów, wskazuje cechy literatury i filmu fantasy – rozróżnia literaturę fantasy od science fiction – formułuje własne sądy i opinie na temat znanych sobie utworów fantasy, science fiction i faktograficznych – czyta ze zrozumieniem teksty faktograficzne; znajduje w nich wskazane informacje i wykorzystuje je w wypowiedziach własnych – rozróżnia gatunki publicystyczne prasowe, radiowe i telewizyjne (artykuł, wywiad, reportaż) – poprawnie stosuje słownictwo z kręgów znaczeniowych wyrazów: <i>fakt, fantastyka, fikcja</i> – pisze rozprawkę dotyczącą obecności fantastyki w utworach literackich – redaguje zaproszenie i ogłoszenie związane z wydarzeniem kulturalnym (np. wieczorem autorskim pisarza)	– rozpoznaje różne sposoby kreowania świata przedstawionego utworów – określa funkcję motywów fantastycznych występujących w znanych utworach literackich oraz dziełach malarskich i filmowych – ocenia stopień zgodności z rzeczywistością różnych elementów świata przedstawionego znanej powieści historycznej – charakteryzuje literaturę i film fantasy, wyjaśniając, na czym polega ich specyfika; opisuje ich świat przedstawiony – charakteryzuje powieści i opowiadania science fiction jako odrębny rodzaj literatury – podaje własne propozycje – wyjaśnia pojęcie: <i>literatura faktu</i> – omawia faktograficzny charakter gatunków publicystycznych, takich jak artykuł, wywiad i reportaż – samodzielnie dociera do źródeł informacji (książki, prasa, internet), by zweryfikować faktograficzny charakter utworu – buduje dłuższą spójną wypowiedź argumentacyjną związaną z czytаныmi tekstami; formułuje tezę i podaje argumenty – podaje zasady pisania zaproszenia i ogłoszenia
--	----------	--	--	--

3. Rodzaje i gatunki literackie	2	Fragmenty utworów reprezentujących różne rodzaje i gatunki literackie, np.: H. Sienkiewicz <i>Potop</i> A. Fredro <i>Pan Jowialski</i> J. Kochanowski <i>Treny</i> wiersze Safony i M. Pawlikowskiej-Jasnorzewskiej,	– wymienia rodzaje literackie i wskazuje ich główne cechy – określa, do jakiego rodzaju literackiego należy czytany utwór; uzasadnia, odwołując się do jego cech – rozpoznaje gatunki literackie: baśń, bajka, legenda, fraszka, pamiętnik, dziennik, komedia, dramat, tragedia, ballada, nowela, hymn, powieść; zalicza je do właściwych rodzajów literackich – na przykładzie fraszek J. Kochanowskiego i bajek I. Krasickiego wskazuje zróżnicowanie w obrębie tego samego gatunku – rozpoznaje różne rodzaje powieści (historyczną, przygodową, detektywistyczną, science fiction i inne) – w czytanim dramacie wskazuje elementy, takie jak akt, scena, tekst główny, tekst poboczny, monolog, dialog – pisze sprawozdanie z lektury (np. ostatnio czytanej powieści) – redaguje życzenia (np. skierowane do autora znanej powieści z okazji jego jubileuszu)	– charakteryzuje rodzaje literackie, podając przykłady znanych sobie utworów – wyjaśnia nazwy: <i>epika, liryka</i>, podając ich pochodzenie – omawiając czytane utwory, sprawnie operuje pojęciami, takimi jak: <i>narrator, narracja, fabuła, akcja, wątek, osoba mówiąca, akcja, dialog, monolog</i> – definiuje poznane gatunki literackie, podaje reprezentujące je przykłady znanych utworów – wskazuje gatunki literackie, które wymagają określonego rodzaju stylu (np. tren, komedia) – przyporządkowuje znane sobie powieści do właściwych odmian tego gatunku; uzasadnia, odwołując się do cech świata przedstawionego – wyjaśnia, co to znaczy, że ballada jest gatunkiem synkretycznym – przedstawia zasady pisania życzeń
4. Narrator, czyli pan świata przedstawionego	2–3	Homer <i>Iliada</i> W. Gomułicki <i>Wspomnienia niebieskiego mundurka</i> D. Defoe <i>Robinson Crusoe</i>	– w czytanim utworze wskazuje wypowiedzi narratora – określa cechy narratora czytanego utworu (zakres jego wiedzy o świecie przedstawionym, przynależność do świata przedstawionego) – rozróżnia narrację pierwszoosobową i trzecioosobową – rozpoznaje rodzaj narracji (pierwszoosobowa lub trzecioosobowa) występującej w czytanim utworze i określa jej funkcję – układa i przeredagowuje opis sytuacji, wprowadzając określony rodzaj narracji	– charakteryzuje narratora jako postać mówiącą w utworze epickim (na przykładach znanych sobie utworów) – określa, z jakiej perspektywy narrator widzi i relacjonuje wydarzenia ukazane w utworze – wyjaśnia, kiedy narrator jest wszechwiedzący – na przykładach znanych utworów wykazuje związek narracji pierwszoosobowej z literaturą wspomnieniową (pamiętnikarską)

5. Różnie o tym samym, czyli środki artystyczne	3	Wybrane utwory lub ich fragmenty, np.: K. I. Gałczyński <i>O sierpniu</i>, <i>Kronika olsztyńska</i> J. Tuwim <i>Epistoła sentymentalna</i>, <i>Słowisień</i> M. Pawlikowska-Jasnorzewska <i>Ptaszek</i> H. Sienkiewicz <i>Potop</i> Cycero <i>Pierwsza mowa przeciw Katylinie</i> W. Szymborska <i>Zdumienie</i> Z. Herbert <i>Róża</i> J. Kochanowski <i>Raki</i>	– rozpoznaje w czytanych utworach środki stylistyczne z zakresu: • słownictwa (neologizmy, archaizmy, zdrobnienie, zgrubienia, metafory) • składni (powtórzenia, pytania retoryczne, różnego rodzaju wypowiedzenia) • fonetyki (rytm, rym, dźwiękonaśladownictwo) – określa funkcje różnych środków stylistycznych w utworze, np.: • określa, jak środki stylistyczne wpływają na nastrój utworu • rozpoznaje kształtowanie rytmu wypowiedzi • określa dodatkowe znaczenia wprowadzane dzięki środkom stylistycznym • opisuje obrazy poetyckie • rozpoznaje dynamizację – opisuje budowę stroficzną i wersyfikacyjno-składniową czytanego wiersza – w czytanim wierszu rozpoznaje środki wpływające na jego melodykę (rytm) – redaguje zróżnicowany pod względem stylistycznym opis przedmiotu, postaci lub miejsca	– wskazuje w czytanych utworach charakterystyczne dla nich środki stylistyczne (np. apostrofy, epitety, porównania, nagromadzenia podobnych pod jakimś względem wyrazów, personifikacje); określa ich funkcje – wyjaśnia, czym są neologizmy artystyczne (podaje przykłady ze znanych sobie utworów) – w języku znanej powieści historycznej wskazuje archaizmy i określa ich funkcje – w przemówieniu rozpoznaje środki retoryczne (pytanie retoryczne, wykrzyknienie, apostrofę) i określa ich funkcje – funkcjonalnie stosuje środki artystyczne w wypowiedziach własnych (np. w przemówieniu) – na przykładach określa, jak różne typy zdań (np. pytające, oznajmujące, wykrzyknikowe, krótkie i rozbudowane, pojedyncze i złożone) wpływają na charakter wypowiedzi – interpretując głosowo czytane utwory, podkreśla funkcje środków brzmieniowych oraz kształtujących rytm wiersza
--	----------	---	--	--

6. Fabuła i akcja	2–3	Znane utwory fabularne (powtórzenie), np.: H. Sienkiewicz <i>Krzyżacy</i> A. Kamiński <i>Kamienie na szaniec</i> B. Prus <i>Kamizelka</i>	– w czytanych utworach wskazuje wątki i epizody – na podstawie znanych utworów omawia terminy: <i>akcja, fabuła, wątek, epizod</i> – wyjaśnia różnice między akcją i fabułą (na przykładach) – podaje przykłady utworów jedno- i wielowątkowych – wskazuje wątek główny utworu – porządkuje wydarzenia składające się na akcję: wskazuje stałe elementy konstrukcyjne (np. zawiązane akcji, punkt kulminacyjny) – na przykładach wyjaśnia, jaką rolę odgrywa w utworze punkt kulminacyjny – w wątkach czytanych utworów literackich odnajduje ponadczasowe zagadnienia egzystencjalne, jak miłość, cierpienie, lęk, nadzieja, wiara, samotność itp. – w utworach współczesnej kultury popularnej odnajduje nawiązania do najważniejszych tradycyjnych wątków kulturowych i literackich – pisze podanie i list motywacyjny w związku z bliską mu sytuacją życiową – zapisuje ww wypowiedzi we właściwej formie graficznej	– definiuje pojęcia: <i>fabuła, akcja, wątek</i> – w czytanych utworach wskazuje wątek główny i wątki poboczne – wyjaśnia, czym jest puenta utworu – tworzy dłuższe wypowiedzi na temat czytanych utworów, sprawnie posługując się pojęciami: <i>fabuła, akcja, wątek</i> – wyjaśnia, jaką rolę odgrywa w utworze punkt kulminacyjny, a jaką puenta – podaje przykłady funkcjonowania tradycyjnych wątków literackich i kulturowych (np. mitycznych, biblijnych) w dziełach późniejszych epok – pisze podanie i list motywacyjny w związku z sytuacją bohatera literackiego – podaje zasady pisania podania i listu motywacyjnego
-------------------	-----	---	--	--

7. Pod nieodpartym urokiem bohatera	3	Wybrane utwory literackie lub ich fragmenty, np.: B. Prus <i>Faraon</i> H. Sienkiewicz <i>Potop</i>	– wymienia postacie literackie występujące w czytanych utworach, określając ich rolę w utworze (wskazuje postać główną, czyli głównego bohatera, oraz inne postacie) – określa charakter postaci występujących w utworze (np. fantastyczna, historyczna) – charakteryzuje postacie występujące w utworach literackich, odwołując się do tekstu – ocenia postępowanie i motywację postaci literackich – omawiając postacie literackie, nazywa wartości (prawda, dobro, piękno, patriotyzm, tolerancja, bohaterstwo...) i ich przeciwieństwa – analizując postępowanie i charakter postaci literackich, dostrzega zróżnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, kulturowych, etycznych – zbierając materiał do charakterystyki postaci literackiej, wykorzystuje charakterystykę bezpośrednią i pośrednią – charakteryzuje postać literacką, porównując ją z inną postacią (innymi postaciami) – pisze charakterystykę wskazanej postaci literackiej	– omawiając postacie czytanego utworu, używa pojęć: <i>postać pierwszoplanowa</i>, <i>postać drugoplanowa</i> – wyjaśnia, na czym polega indywidualizacja postaci (bez terminologii) – omawiając postacie literackie, sprawnie posługuje się słownictwem nazywającym wartości (prawda, dobro, piękno, patriotyzm, tolerancja, bohaterstwo...) i ich przeciwieństwa – ustosunkowuje się do różnych postaw społecznych, obyczajowych, narodowych, religijnych, kulturowych, etycznych dostrzeżonych w kreacji postaci literackich – w czytanych utworach wskazuje przykłady charakterystyki zbiorowej – pisze charakterystykę porównawczą znanych postaci literackich (np. Cześnika i Rejenta z <i>Zemsty</i>), znajduje podstawę porównania
-------------------------------------	---	---	---	---

8. Magia miejsca	1–2	Wybrane utwory literackie lub ich fragmenty, np.: J. Szczepkowska <i>Podwórko</i> P. Mayle <i>Rok w Prowansji</i> wybrane obrazy i fotografie przedstawiające miejsca	– w czytanych (znanych) utworach określa miejsce wydarzeń jako ważny element świata przedstawionego – w czytanych utworach wskazuje opisy miejsc i określa ich funkcje – wskazuje środki artystyczne służące opisowi miejsca w określonej funkcji – podaje przykłady utworów, których akcja rozgrywa się w jednym miejscu lub w różnych miejscach – podaje przykłady miejsc realistycznych i fantastycznych; rzeczywistych i zmyślonych	– wskazuje przykłady utworów, w których miejsce jest jednocześnie tematem – opisuje miejsca przedstawione w czytanych utworach, starając się zachować ich charakter, nastrój itp. – wskazuje gatunki i typy literatury, w których opisy miejsc pełnią szczególną funkcję (powieść podróżnicza, pamiętnik, reportaż itp.) – na przykładach wyjaśnia, jak artysta przekształca rzeczywiste miejsca, przenosząc je do swego dzieła
9. Literacka maszyna czasu	1	Znane utwory literackie z różnych epok; przykłady literatury wspomnieniowej	– w czytanych (znanych) utworach określa czas wydarzeń jako ważny element świata przedstawionego – porządkuje poznane utwory na taśmie chronologicznej według czasu ich powstania – porządkuje poznane utwory na taśmie chronologicznej według czasu wydarzeń – wskazuje, jaka może być zależność między czasem powstania dzieła a czasem wydarzeń – podaje podstawowe informacje o najważniejszych autorach lektur, uwzględniając czas ich życia – na przykładach wskazuje, jak kontekst biograficzny i historyczny wpływają na dzieło (jego świat przedstawiony, problematykę, losy postaci itp.)	– wskazuje przykłady utworów, w których czas odgrywa szczególną rolę – wskazuje gatunki i typy literatury, w których czas wydarzeń związany jest z formą gatunkową (np. powieść historyczna, fantasy); podaje przykłady utworów – wskazuje sposoby kreowania obrazu życia w przeszłości w literaturze wspomnieniowej – podaje przykłady utworów literackich i filmów, których celem jest zapisanie doświadczeń historycznych („świadectwo historii”)

10. Język od podszewki – fleksja	1		– wskazuje części mowy odmienne i nieodmienne – określa, jak odmieniają się podstawowe części mowy – rozpoznaje w tekście formy przypadków, liczb, osób, czasów i rodzajów gramatycznych – odróżnia temat fleksyjny od końcówki – odróżnia czasowniki dokonane i niedokonane – rozpoznaje tryby i strony czasownika – rozpoznaje imiesłowy – stosuje poprawne formy odmiany rzeczowników, czasowników, przymiotników, liczebników i zaimków, oraz poprawne formy wyrazów w związkach składniowych	– określa funkcję różnych form gramatycznych wyrazów w wypowiedzi – rozpoznaje w tekście różne rodzaje imiesłowów i określa ich funkcję – określa związek form gramatycznych wyrazów z określonym gatunkiem literackim lub formą wypowiedzi (np. pamiętnik, recenzja)
11. Język od podszewki – składnia	1		– określa funkcje składniowe wyrazów użytych w wypowiedzi – rozpoznaje różne rodzaje podmiotów, orzeczeń, przydawek, dopełnień i okoliczników – rozpoznaje zdania i równoważniki zdań, zdania pojedyncze i złożone, rozwinięte i nierozwinięte itp. – rozróżnia rodzaje zdań złożonych podrzędnie i współrzędnie – rozpoznaje imiesłowne równoważniki zdań – rozpoznaje zdania bezpodmiotowe	– określa funkcję w wypowiedzi różnych rodzajów podmiotów, orzeczeń i innych części zdania – w wypowiedziach określa funkcję różnych rodzajów wypowiedzi (pojedynczych, złożonych itp.) – tworzy spójną pod względem składniowym wypowiedź, w której stosuje różne konstrukcje składniowe

12. Język od podszewki – słownictwo	1		– dostrzega słownictwo ogólnonarodowe i o ograniczonym zasięgu (wyrazy gwarowe, terminy naukowe, archaizmy i neologizmy) – poprawnie określa części mowy użyte w wypowiedzi – krytycznie ocenia używanie wulgaryzmów – rozpoznaje wyrazy zapożyczone – rozumie funkcje stosowania w tekście środków językowych z różnych rejestrów słownictwa – rozpoznaje związki frazeologiczne	– dostrzega negatywne konsekwencje stosowania wulgaryzmów – podaje przykłady eufemizmów, którymi można zastąpić wulgaryzmy – stosuje związki frazeologiczne, rozumiejąc ich znaczenie
13. Język od podszewki – słowotwórstwo	1		– rozpoznaje temat słowotwórczy i formant w wyrazach pochodnych – określa funkcje formantów w nadawaniu znaczenia wyrazom pochodnym	– analizuje budowę słowotwórczą wyrazu – tworzy rodzinę wyrazów – rozpoznaje wyrazy pochodne utworzone od podstaw słowotwórczych składających się z kilku wyrazów
Praca klasowa wraz z omówieniem	2+1	Sprawdzian wiadomości z umiejętności odbioru czytanych tekstów oraz analizy i interpretacji utworów literackich (w tym – elementy kształcenia językowego).		
Łącznie	26–28			

Opowiadacze historii

- Opowiadanie jako umiejętność i jako sztuka

1. O sztuce opowiadania	1–2	W. Wharton <i>Wujek Jack</i>	– określa, jakie są zasady ciekawego, sugestywnego opowiadania, które może zainteresować słuchaczy – nazywa swoje odczucia i wrażenia po wysłuchaniu czyjegoś opowiadania – używa zróżnicowanego słownictwa z kręgu tematycznego „opowiadanie” – wskazuje cechy opowiadania bohatera czytanego tekstu – podejmuje próby barwnego, angażującego opowiadania wybranej historii	– układa listę rad dla opowiadaczy – używa bogatego słownictwa z kręgu tematycznego „opowiadanie” – określa różnice między głośnym czytaniem i opowiadaniem i wywieranego przez nie wrażenia na odbiorcach – charakteryzuje język i styl opowiadania czytanego tekstu – przygotowuje barwne, angażujące opowiadanie wybranej historii
Łącznie	1–2			

Jest tyle do poczytania!

1. Kto nie lubi czytać?	1–2	<i>Czytelnictwo Polaków</i> D. Pennac <i>Kto nie lubi czytać?</i> B. Kęczkowska <i>Pisarze mają głos</i>	– czyta ze zrozumieniem teksty informacyjne, znajduje wskazane informacje – na podstawie czytanych tekstów podaje powody, dla których ludzie czytają książki bądź ich nie czytają – gromadzi argumenty do wypowiedzi na temat pożytków czytania – pisze plan wypowiedzi – analizuje postawy ludzi wobec czytania (na podstawie analizy czytanego tekstu) – wskazuje walory głośnego czytania literatury pięknej – określa, jak należy czytać głośno, aby zainteresować słuchaczy – przygotowuje i prezentuje wzorcowe głośne czytanie wybranych fragmentów literatury pięknej	– wygłasza przemówienie, w którym przekonuje o wartości i potrzebie czytania; dba o poprawną artykulację i interpretację głosową oraz towarzyszącą gestykulację – wypowiada się na temat różnic między cichym a głośnym czytaniem literatury pięknej; przedstawia swoje sądy i odczucia na ten temat – redaguje krótki poradnik dla czytających na głos – przygotowuje i prezentuje „aktorskie” głośne czytanie literatury pięknej, z głosową interpretacją treści, oddaniem nastroju itp.
-------------------------	-----	---	--	---

2. Wybór lektury	2	G. Orwell <i>Folwark zwierzęcy</i> (fragm.) R. Stevens <i>Hugo i mapa z wyspy potworów</i> (fragm.) T. Pratchett <i>Zbrojni</i> (fragm.)	– określa, czym się kieruje, dokonując wyboru lektury – czyta noty informacyjne o książkach (na okładkach i obwolutach); określa, czego się z nich dowiedział i czy zachęciły go do lektury – na podstawie informacji w notach określa, do jakich czytelników adresowana jest książka (wiek, zainteresowania itp.) – rozpoznaje noty o książkach jako wypowiedzi argumentacyjne – redaguje krótką notę informacyjną o znanych sobie lekturach i ich autorach – czyta fragmenty powieści i wypowiada się na ich temat – określa, czy są interesujące, dla kogo mogą być interesujące i dlaczego – w czytanych tekstach popularnych wskazuje nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych – na podstawie czytanego fragmentu, określa, jaki typ literatury reprezentuje utwór, z którego ów fragment pochodzi (np. fantasy, fantastyka, utwór paraboliczny itp.) – poszukując lektur, wykorzystuje umiejętność korzystania z zasobów bibliotecznych	– przedstawia swoje preferencje czytelnicze, komentuje je i uzasadnia – określa, jakiego typu informacje znajdują się w notach informacyjnych o książkach; wskazuje miejsca, w których można je znaleźć (w tym strony internetowe) – samodzielnie dociera do informacji o nieznanym mu książkach (np. takich, o których słyszał od kogoś) – porównuje, jak podobne motywy (np. mówiących zwierząt) zostały wykorzystane w różnych utworach, jaką pełnią funkcję itp.
------------------	---	---	---	---

3. Między nami, obok nas	3–4	E. Nowak <i>Niewzruszenie</i> Z. Domolewski <i>Zosia pleciona</i> L. H. Anderson <i>Mów!</i>	– wśród czytanych utworów wskazuje te, które adresowane są do młodzieży; uzasadnia wybór – określa, jakiego typu utwory literackie adresowane są do dorosłych, a jakie do młodzieży lub dzieci; określa cechy jednych i drugich – uczestniczy w dyskusji klasowej na temat cech i funkcji literatury dla młodzieży; przedstawia swoje sądy i je uzasadnia – czyta fragmenty utworów z literatury młodzieżowej; określa ich tematykę i problematykę, wskazuje bohaterów, przedstawia akcję i inne elementy świata przedstawionego – przedstawia odczucia, które budzą w nim czytane utwory – określa, jakie elementy tych lektur są atrakcyjne dla młodego człowieka – analizuje uczucia, problemy i marzenia bohaterów; porównuje z własnymi i swoich rówieśników	– wyjaśnia, czym jest literatura młodzieżowa, podając różne kryteria – określa, jakie funkcje powinna pełnić literatura młodzieżowa; buduje dłuższą wypowiedź argumentacyjną na ten temat – wnioskuje, czy czytane utwory są w większym stopniu adresowane do dziewcząt, czy do chłopców; uzasadnia swoje zdanie na ten temat – wchodząc w role bohaterów czytanych lektur, opowiada o ich uczuciach, przeżyciach wewnętrznych i problemach – przedstawia i komentuje znane sobie utwory
--------------------------	-----	--	---	--

4. Daleko stąd	4–5	G. Whelan <i>Bezdomny ptak</i> K. Hosseini <i>Chłopiec z latawcem</i> (fragm.)	– podaje przykłady znanych sobie utworów mówiących o życiu ludzi w innych krajach – wskazuje powody, dla których warto czytać utwory o innych krajach i kulturach – buduje wypowiedzi argumentacyjne, przedstawiające walory i korzyści płynące z czytania utworów o odległych, egzotycznych krajach – streszcza czytane fragmenty utworów – określa ich tematykę i problematykę – opisuje swoje odczucia na ich temat – charakteryzuje przedstawione postacie – określa charakterystyczne cechy sposobu prowadzenia narracji – na podstawie czytanych fragmentów i innych znanych sobie utworów przedstawia życie młodych ludzi w odległych krajach i kulturach – wskazuje uniwersalne problemy egzystencjalne, postawy, uczucia itp., ukazane w czytanych utworach – dostrzega i omawia różnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych i religijnych – posługuje się słownictwem nazywającym wartości	– wskazuje utwory fabularne i dokumentarne mówiące o życiu ludzi w innych krajach; wyjaśnia, czym się różnią – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat walorów literatury traktującej o życiu ludzi w odległych, egzotycznych krajach; wskazuje ich wartości poznawcze, estetyczne i inne – wyjaśnia, na czym polega fikcyjność czytanych utworów (fragmentów) – określa, na jakich realiach opierają się historie bohaterów; wskazuje elementy faktograficzne – porównuje życie ludzi opisywanych w czytanej literaturze ze swoim i swoich rówieśników – omawia na podstawie czytanych utworów (o tej tematyce) ponadczasowe zagadnienia egzystencjalne, np. miłość, przyjaźń, cierpienie, lęk, nadzieja, poczucie wspólnoty i inności – wypowiada się w dłuższej formie (np. prezentacje, referaty na podstawie samodzielnie przygotowanego planu) na ten temat – posługuje się bogatym słownictwem nazywającym wartości
----------------	-----	---	---	--

5. Przeszłość wciąż żywa	3–4	J. Rudniańska <i>Opaska</i> K. Siecicka <i>Powiem Julce</i> nota informacyjna o <i>Dzienniku Anny Frank</i>	– streszcza czytane fragmenty utworów – określa ich tematykę i problematykę – opisuje swoje odczucia na ich temat – przedstawia bohaterów i ich sposób widzenia świata – charakteryzuje narratora i określa charakterystyczne cechy sposobu prowadzenia narracji – określa kontekst historyczny i biograficzny czytanych utworów; wykorzystuje jego znajomość do pełniejszego odczytania utworów – wyjaśnia, na czym polegał dramat bohaterów – wyjaśnia, jakie znaczenie dla wymowy utworu ma fakt, że dramatyczne wydarzenia są relacjonowane z perspektywy dziecka – wskazuje w czytanych utworach ponadczasowe zagadnienia egzystencjalne, np. miłość, śmierć, cierpienie, lęk, poczucie wspólnoty i wyobcowanie – dostrzega i omawia różnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych i religijnych – posługuje się słownictwem nazywającym wartości – określa, czego dowiedział się o <i>Dzienniku Anny Frank</i> z zamieszczonej w rozdziale noty informacyjnej – wyjaśnia, dlaczego warto czytać utwory o takiej tematyce	– określa, co w czytanych utworach najbardziej nim wstrząsnęło; wyjaśnia dlaczego – wyjaśnia, na czym polega faktograficzny charakter czytanych utworów – wskazuje elementy fikcyjne i określa, jaką pełnią funkcję w utworach – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat znaczenia dziecięcego narratora i dziecięcego punktu widzenia w przedstawianiu dramatycznych wydarzeń (np. Holocaustu) – charakteryzuje bohaterów, wykorzystując charakterystykę bezpośrednią i pośrednią – analizuje ich przeżycia wewnętrzne, dylematy, wybory moralne – omawia na podstawie czytanych utworów (o tej tematyce) ponadczasowe zagadnienia egzystencjalne, np. miłość, przyjaźń, cierpienie, lęk, nadzieja, poczucie wspólnoty i inności – posługuje się bogatym słownictwem nazywającym wartości – prezentuje inne, znane z samodzielnej lektury utwory podejmujące tematykę wpływu wojny i Holocaustu na losy ludzkie – przedstawia wpisane w nie wartości
--------------------------	-----	---	--	---

6. Pytania o dziś i jutro	4–5	L. Lowry <i>Dawca</i> (fragm.) A. Huxley <i>Nowy wspinały świat</i> (fragm.)	– interpretuje tytuł rozdziału w kontekście zamieszczonych w nim fragmentów – streszcza czytane fragmenty – określa ich tematykę i problematykę – opisuje swoje odczucia związane z lekturą – opisuje świat, w którym żyją bohaterowie i go ocenia – wymienia zasady, według których zorganizowane jest społeczeństwo – określa, jaką przestrozę niosą czytane utwory (na podstawie fragmentów) – wyjaśnia pojęcia <i>utopia</i> i <i>antyutopia</i>, odnosząc je do znanych sobie utworów lub ich fragmentów (także zamieszczonych w tym rozdziale) – wykorzystuje dostępne źródła informacji (np. słownik wyrazów obcych, <i>Słownik mitów i tradycji kultury</i> Władysława Kopalińskiego, źródła internetowe) do poszerzenia wiedzy na temat utopii	– wypowiada się na temat charakteru utworów, odnosząc do nich takie określenia, jak: <i>parabola</i>, <i>antyutopia</i> – rozważa, czy czytane utwory można zakwalifikować do literatury science fiction; uzasadnia swoją opinię na ten temat – porównuje świat, w którym żyją bohaterowie czytanych utworów, z własnym; przedstawia swoje przemyślenia na ten temat – wygłasza przemówienie zawierające przestrozę przed katastrofą cywilizacyjną, niebezpiecznym kierunkiem rozwoju społecznego itp.; przytacza argumenty; posługuje się słownictwem nazywającym wartości i antywartości – przeszukuje zasoby biblioteczne, by znaleźć inne utwory o charakterze antyutopii
---------------------------	-----	---	---	---

7. Odwieczne pytania	4–5	B. Keaney <i>Tajemnica drabiny Jakuba</i> (fragm.) J. Sazniawski, <i>Profesor Tutka nie jest dzieckiem</i> J. Gaarder, <i>Dziewczyna z Pomarańczami</i> (fragm.) J. Grzegorezyk, <i>Szympan i czarownica</i> (fragm.)	– streszcza czytane fragmenty – określa tematykę i problematykę utworów, z których pochodzą fragmenty – opisuje odczucia, jakie budzą w nim czytane dzieła – charakteryzuje bohaterów, przedstawiając ich przeżycia, uczucia, dylematy, wybory – wskazuje w czytanych utworach ponadczasowe zagadnienia egzystencjalne, np. miłość, śmierć, cierpienie, lęk, poczucie wspólnoty i wyobcowanie – dostrzega i omawia różnicowanie postaw społecznych, obyczajowych, narodowych i religijnych – posługuje się słownictwem nazywającym wartości – opisuje świat przedstawiony powieści B. Keaneya <i>Tajemnica drabiny Jakuba</i>, wskazując w nim elementy realistyczne i fantastyczne lub magiczne – przedstawia i charakteryzuje bohaterów – wskazuje w czytanych fragmentach cechy literatury fantastycznej, powieści przygodowej i powieści grozy – wyjaśnia pojęcia: <i>literatura grozy, powieść grozy, film grozy, horror, thriller</i> – podaje powody, dla których ludzie czytają literaturę grozy, a nawet się nią fascynują – deklaruje się jako zwolennik lub przeciwnik literatury grozy, uzasadnia swoje sądy i opinie – formułuje pytania na temat człowieka i jego egzystencji, jakie nasuwają utwory z tego fragmenty – pisze charakterystykę bohatera literackiego lub filmowego, który stoi przed ważnym życiowym wyborem	– określa, co w czytanych utworach najbardziej go poruszyło; wyjaśnia dlaczego – omawia na podstawie czytanych utworów (o tej tematyce) ponadczasowe zagadnienia egzystencjalne, np. miłość, przyjaźń, cierpienie, lęk, nadzieja, poczucie wspólnoty i inności – posługuje się bogatym słownictwem nazywającym wartości – uczestniczy w klasowej dyskusji na temat literatury i filmu grozy; buduje dłuższe wypowiedzi argumentacyjne, w których powołuje się na znane sobie utwory literackie i filmy – wymyśla miejsca i sytuacje, które pasowałyby do literatury lub filmu; przedstawia je w różnych formach opisów i opowiadań – prezentuje inne, znane z samodzielnej lektury utwory podejmujące tematykę trudnych wyborów egzystencjalnych, dramatów osobistych i rodzinnych itp.
----------------------	-----	---	---	--

8. Fantasy – ucieczka od rzeczywistości?	1–2	S. De Mari <i>Ostatni elf</i> (fragm.)	– przedstawia temat utworu – charakteryzuje świat przedstawiony, wskazując obecne w nim elementy realistyczne i fantastyczne – charakteryzuje bohaterów, wykorzystując charakterystykę bezpośrednią i pośrednią – określa, w czym utwór jest podobny do literatury fantasy, a w czym się od niej różni – rozpoznaje problematykę utworu (na podstawie fragmentu) – odwołując się do utworu, mówi o podstawowych, uniwersalnych zagadnieniach egzystencjalnych, takich jak miłość, przyjaźń, nadzieja, poczucie wspólnoty – przedstawia swój stosunek do literatury i filmu fantasy; uzasadnia, odwołując się do znanych dzieł – recenzuje znany film fantasy – omawiając film lub powieść fantasy, uwzględnia specyfikę sztuki, którą reprezentują – pisze własne opowiadanie fantasy	– komentuje utwór, odnajdując w nim elementy literatury fantasy, przygodowej, psychologicznej itp. – odnajduje w czytany utworze (fragmentcie) mieszanie gatunków – rozważa, czy literatura jest tylko ucieczką od rzeczywistości w świat magii, czy też wnosi inne wartości; uzasadnia swoje sady i opinie na ten temat – opisuje kadr z filmu fantasy, który zrobił na nim szczególne wrażenie – przedstawia znane sobie filmy i powieści fantasy, odnajdując w nich nawiązania do tradycyjnych wątków literackich i kulturowych
9. Podsumowanie	1–2	Np.: Czego nauczyliśmy się przez trzy lata? Czy zgadzamy się z tezą podręcznika, że „jest tyle do powiedzenia” i „tyle do przeczytania”? Co szczególnie się nam podobało? Czego zabrakło? Jakie treści, zajęcia, metody powinny być rozbudowane?		

Łącznie	23– 31	
----------------	-------------------	--

Ok. 60 godz. w II semestrze